

Gjithë Lotët Tanë **All**
Сите Наши Солзи **Our**
Sve Naše Suze **Tears**

All Our Tears

Gjithë Lotët Tanë
Сите Наши Солзи
Sve Naše Suze

This publication was produced as part of the project
Strengthening Inclusive Victims Voices, Transforming Narratives
Funded by the European Union and published by Integra,
New Social Initiative, Civic Initiatives, Peace Action, ICTJ, and PAX

All Our Tears

flow through four
different lenses and
write painful stories
of our recent past.

Introduction

Нурје

Вовед

Uvod

All Our Tears flow through four different lenses and write painful stories of our recent past. This unique exhibition is dedicated to the stories of victims of wars in the Western Balkan region. The goal of the installation is to acquaint the general public with the stories and make a plea for support for the victims and other affected groups in the region in their pursuit of truth and justice.

The exhibition consists of 34 original photographs, taken by four photographers in various places in Serbia, Kosovo and North Macedonia. The photographers did not know each other yet managed to create a universal story with their photographs and unite the painful memories of ordinary persons and their suffering.

The stories represent several aspects of the wars in the former Yugoslavia - family photos of missing persons, sites of atrocities, mass graves, internally-displaced people (IDPs) and memorials, but also the lingering consequences of the conflict that are still felt today, showing all the tragedy and complexity of the war.

The exhibition All Our Tears aims to advance mutual understanding at the collective and individual level in order to increase social development and cohesion.

The process of creation is done in cooperation with associations of families of the missing and deceased from Serbia and Kosovo, as well as families of deceased civilians and IDPs from North Macedonia, with the aim to open space for new opportunities and joint initiatives when it comes to building peace and reconciliation in the region.

Organized by Civic Initiatives, Peace Action, Integra and New Social Initiative, with the support of PAX and ICTJ, this regional exhibition traveled from Belgrade to Skopje and Prishtina, during 2022.

Gjithë lotët tanë rrjedhin nëpër katër objektiva të ndryshme dhe përshkruajnë histori të dhimbshme të së kaluarës sonë të afërt. Kjo ekspozitë unike i dedikohet historive të viktimave të luftërave në rajon. Qëllimi i kësaj ekspozite është njohja e publikut të gjerë me këto histori dhe njëherit të bëjë lutje për mbështetje të viktimave dhe grupeve të tjera të prekura në rajon në kërkimin e tyre të së vërtetës dhe drejtësisë.

Ekspozita përbëhet nga 34 fotografi origjinale, të realizuara nga katër fotografë në vende të ndryshme në Serbi, Kosovë dhe Maqedoninë e Veriut. Fotografët nuk e njihnin njëri-tjetrin, megjithatë arritën të krijojnë një histori universale me fotografitë e tyre dhe të bashkojnë kujtimet e dhimbshme të personave të zakonshëm dhe vuajtjet të tyre.

Tregimet paraqesin disa aspekte të luftërave në ish-Jugosllavi - foto familjare të personave të zhdukur, vende të krimeve, varreza masive, persona të zhvendosur brenda vendit dhe memoriale, por edhe pasojat e vazhdueshme të konfliktit që ndjehen edhe sot, kështu duke treguar të gjithë kompleksitetin e luftës dhe tragjedinë.

Ekspozita "Gjithë lotët tanë" synon promovimin e mirëkuptimit të ndërsjellët në nivel kolektiv dhe atë individual në mënyrë që të rrisë zhvillimin dhe kohezionin shoqëror.

Procesi i krijimit të kësaj ekspozite është realizuar në bashkëpunim me shoqatat e familjeve të të zhdukurve dhe të vrarëve, shoqata këto nga Serbia dhe Kosova, si dhe familjet e civilëve të vrarë dhe të zhvendosurve brenda vendit nga Maqedonia e Veriut, me qëllim që të krijohet hapësira për mundësi të reja dhe iniciativa të përbashkëta kur bëhet fjalë për ndërtimin e paqes dhe pajtimit në rajon.

Organizuar nga Iniciativat Qytetare, Integra, Iniciativa e Re Sociale, dhe Aksioni Paqësor, me mbështetjen e PAX dhe ICTJ, gjatë vitit 2022 kjo ekspozitë rajonale ka udhëtuar në Beograd, Shkup dhe Prishtinë.

Сите наши солзи течат низ четири различни објективи и ги испишуваат болните приказни од нашето скорешно минато. Оваа единствена изложба е посветена на приказни од жртвите во војните од регионот. Целта на оваа поставка е пошироката јавност да се запознае со приказните и да упати молба за поддршка на жртвите и другите погодени групи од регионот во нивната потрага за вистина и правда.

Изложбата се состои од 34 авторски фотографии, направени од четворица fotografi на различни места во Србија, Косово и Северна Македонија. Фотографите, иако не се познаваа меѓусебно, успеаја преку нивните фотографии да создадат универзална приказна, но и да ги обединат болните сеќавања на обичните луѓе и нивните страдања.

Приказните претставуваат повеќе аспекти за војните во поранешна Југославија: семејни слики од исчезнати лица, места на злосторства, масовни гробници, внатрешно раселени лица и спомен-обележја, но и долготрајните последици од конфликтите кои и ден-денес се чувствуваат покажувајќи ја целата трагедија и комплексност на војната.

Изложбата „Сите наши солзи“, има цел да го унапреди заедничкото разбирање на колективно и индивидуално ниво, како и да ги подигне социјалниот развој и кохезија.

Изложбата е направена во соработка со организации на семејства на исчезнати и

починати лица од Србија и Косово, како и семејства на загинати цивили и внатрешно раселени лица од Северна Македонија, со цел да отвори простор за нови можности и заеднички иницијативи во насока на изградба на мир и помирување во регионот.

Изложбата е во организација на Граѓански иницијативи, Интегра, Нова социјална иницијатива, и Мировна акција, а со поддршка од ПАКС и Меѓународниот центар за транзициска правда. Оваа регионална изложба патуваше со поставки во Белград, Скопје и Приштина во текот на 2022 година.

Sve naše suze teku kroz četiri različita objektivna i ispisuju bolne priče naše bliske prošlosti. Ova jedinstvena izložba posvećena je pričama žrtava ratova iz regiona. Cilj postavke je da širu javnost upozna sa tim pričama i uputi molbu za podršku žrtvama i drugim pogođenim grupama u regionu u njihovoj težnji za pravdom i utvrđivanjem istine.

Izložbu čine 34 autorske fotografije, koje su napravila četiri fotografa u različitim mestima u Srbiji, na Kosovu i u Severnoj Makedoniji. Fotografi se međusobno nisu poznavali, a uspeli su da svojim fotografijama naprave univerzalnu priču koja je objedinila bolne uspomene običnih ljudi i njihove patnje.

Priče predstavljaju više aspekata ratova u bivšoj Jugoslaviji – porodične fotografije nestalih osoba, mesta zločina, masovnih grobnica, interno raseljenih lica i spomen obeležja, ali i dugotrajne posledice sukoba koje se i danas osećaju, pokazujući svu tragediju i kompleksnost rata.

Sve naše suze imaju za cilj unapređenje međusobnog razumevanja na kolektivnom i individualnom nivou u cilju povećanja društvene kohezije i razvoja.

Proces stvaranja ove postavke sproveden je u saradnji sa udruženjima porodica nestalih i poginulih iz Srbije i sa Kosova, kao i porodica poginulih civila i interno raseljenih lica iz Severne Makedonije. Cilj je otvaranje prostora za nove mogućnosti i zajedničke inicijative kada je u pitanju građenje mira i pomirenje u regionu.

U organizaciji Građanskih inicijativa, Integre, Mirovne akcije i Nove društvene inicijative, uz podršku PAX-a i ICTJ-a, ova regionalna izložba je tokom 2022. godine putovala iz Beograda u Skoplje i Prištinu.

Partners

CIVIC INITIATIVES (GRAĐANSKE INICIJATIVE)

→ <https://www.gradjanske.org>

INTEGRA NGO

→ <https://www.ngo-integra.org>

NEW SOCIAL INITIATIVE (NSI, NOVA DRUŠTVENA INICIJATIVA)

→ <https://www.newsocialinitiative.org>

PEACE ACTION (MIROVNA AKCIJA)

→ <https://mirovnaakcija.org>

INTERNATIONAL CENTER FOR TRANSITIONAL JUSTICE (ICTJ)

→ <https://www.ictj.org>

PAX

→ <https://www.paxforpeace.nl>

Gradanske
inicijative

integra

NEW SOCIAL INITIATIVE

МИРОВА АКЦИЈА
AKSIONI PAQËSOR
PEACE ACTION

ICTJ
Justice
Truth
Dignity

PAX

FUNDED BY THE EUROPEAN UNION

This publication was produced as part of the project Strengthening Inclusive Victims Voices, Transforming Narratives, with the financial support of the European Union. Its contents are the sole responsibility of the project consortium, composed of Civic Initiatives, ICTJ, Integra, New Social Initiative, PAX and Peace Action and do not necessarily reflect the views of the European Union.

FINANCIUAR NGA BASHKIMI EVROPIAN

Ky publikim është realizuar në kuadër të projektit "Fuqizimi i zërave gjithëpërfshirës të viktimave, transformimi i narrativave" me mbështetjen financiare të Bashkimit Evropian. Përmbajtja e këtij publikimi është përgjegjësi e tërësishme e organizatave Inicivatit Qytetare, ICTJ, Integra, Iniciativa e Re Sociale, PAX dhe Aksioni Paqësor, dhe nuk pasqyron domosdoshmërisht pikëpamjet e Bashkimit Evropian.

ФИНАНСИРАНО ОД ЕВРОПСКАТА УНИЈА

Оваа публикација е дел од проектот Зајакнување на гласот на жртвите преку инклузија и трансформација на наративите, со финансиска поддршка од Европската Унија. Содржината на оваа публикација е единствена одговорност на проектниот конзорциум во состав на: Граѓански иницијативи, ICTJ, Интегра, Нова социјална иницијатива, PAX и Мировна акција и не ги рефлектира гледиштата на Европската Унија.

FINANCIARANO OD STRANE EVROPSKE UNIJE

Ova publikacija je nastala u okviru projekta Jačanje inkluzivnih glasova žrtava, transformisanje narativa, uz finansijsku podršku Evropske unije. Njen sadržaj je isključiva odgovornost projektne konzorcijuma, koji čine Građanske inicijative, ICTJ, Integra, Nova društvena inicijativa, PAX i Mirovna akcija i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije.

Funded by
the European Union

Photography

Fotografitë

Фотографиите

Fotografija

08. Arbнора Memeti

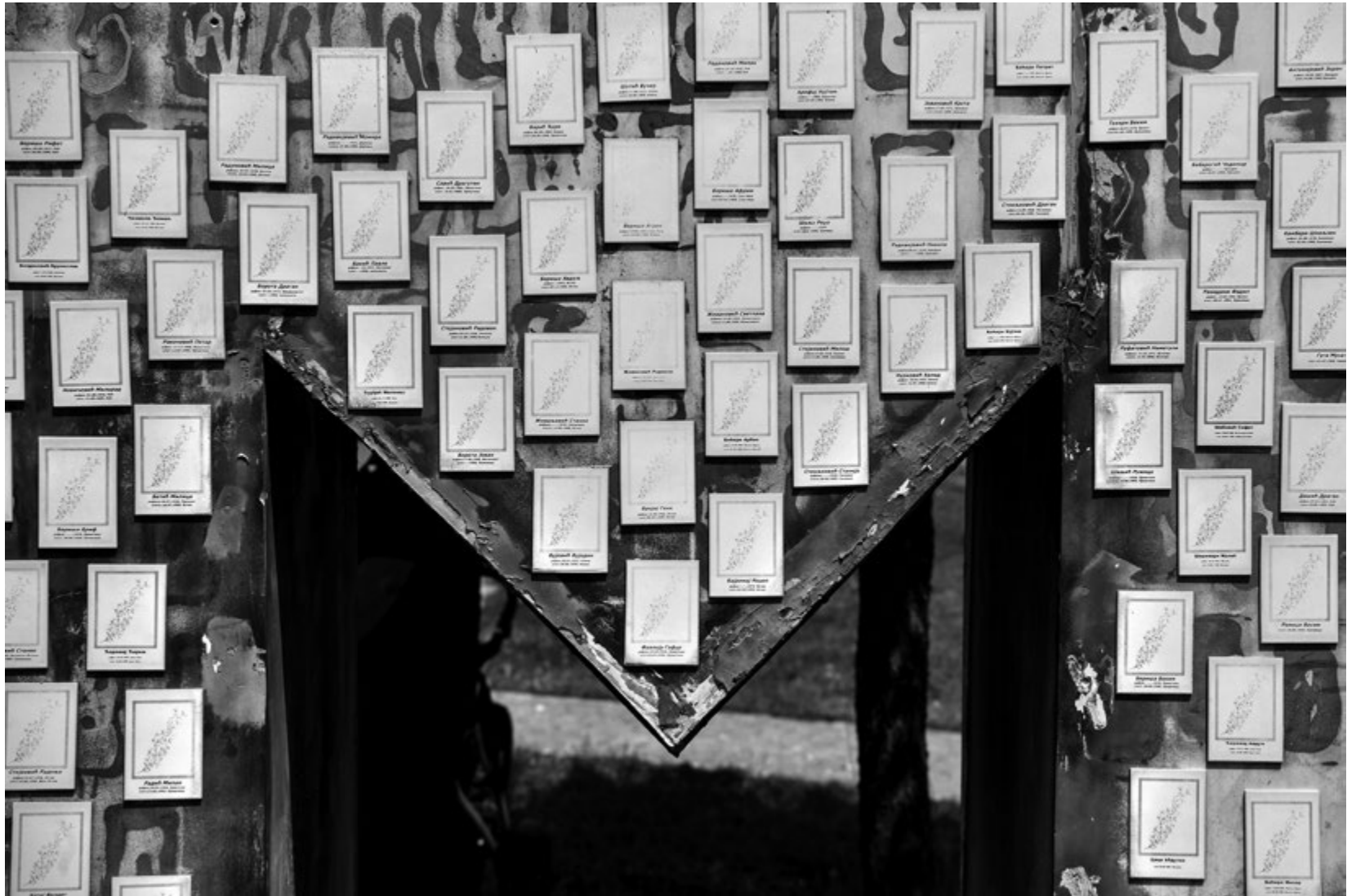

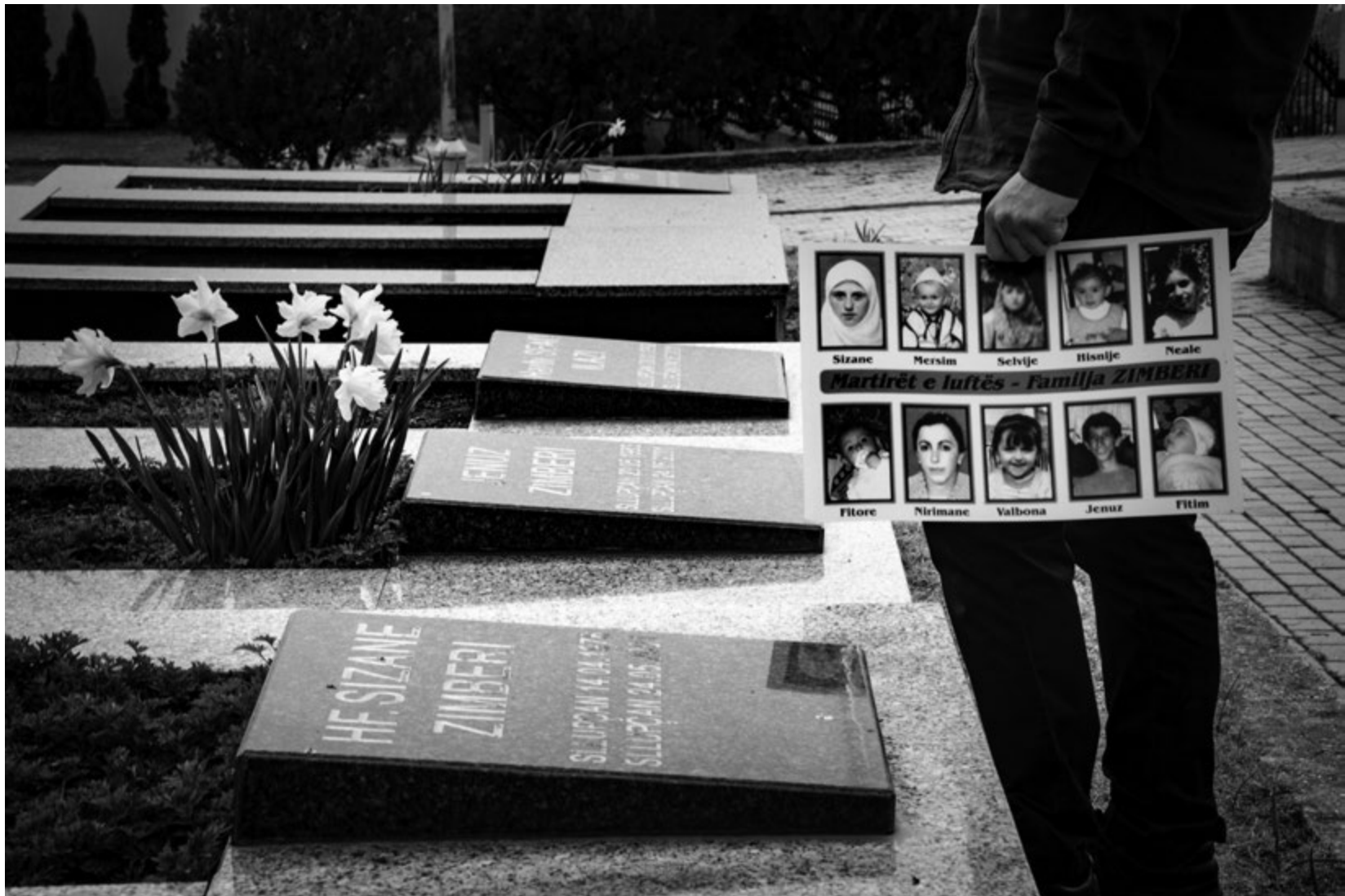

18. Arbnora Memeti

28. Nake Batev

Index

Indeksi

Индекс

Indeks

01. Unnamed Photograph

Atdhe Mulla

Kumrije Jahmurtaj shows a family portrait: her husband is sitting in the middle between his parents. The large picture is a personal effort of remembrance, family history and memory.

In the early hours of April 1, 1999, Serbian forces surrounded the entire village located 10 kilometers from Peja, preparing to ethnically cleanse it. They took the village men, gathered them in one spot and killed them, while the women and children were forced to walk toward the Gjakova border with Albania. For the surviving residents, this was the second time they witnessed serious war crimes. On May 25, 1998 Lubeniç was the center of another massacre committed by Serbian forces.

But over 10 local residents are still missing, including the husband of Kumrije Jahmurtaj who was murdered during the April 1 massacre. Meanwhile, the mortal remains of her father-in-law have rested in the village cemetery since 2005, when they were returned from Batajnica along with those of over 800 people — all victims of various massacres during the war.

After the war she realized that her mother-in-law doesn't possess any single picture with her son and husband, both of them missing at that time. She took three different photographs of them, went to a photo shop in Peja to create a family portrait collages out of 3 different photographs.

Kumrije Jahmurtaj tregon një portret familjar: bashkëshorti i saj qëndron ulur në mes të prindërve të tij. Fotografia e zmadhuar është një përpjekje personale e përkujtimit, historisë familjare dhe kujtesës.

Në orët e hershme të 1 prillit 1999, forcat serbe rrethuan të gjithë fshatin që ndodhet 10 kilometra nga Peja, në përgatitje për ta spastruar etnikisht atë. Ata morën burrat e fshatit, i mblodhën në një vend dhe i vranë, përderisa gratë dhe fëmijët u detyruan të ecnin drejt Gjakovës, për në kufirin me Shqipërinë. Për banorët që mbijetuan, kjo ishte hera e dytë që ishin dëshmitarë të krimeve të rënda të luftës. Me 25 maj të vitit 1998, Lybeniç u bë qendra edhe e një masakre tjetër që u krye nga forcat serbe.

Më shumë se 10 banorë të fshatit ende janë të pagjetur, duke përfshirë edhe bashkëshortin e Kumrije Jahmurtajit, i cili ishte vranë në masakrën e 1 prillit. Në anën tjetër, mbetjet mortore të vjehrrit të saj janë varrosur në varrezat e fshatit që nga viti 2005 kur u kthyen nga Batajnica së bashku me mbetjet e më shumë se 800 personave - të gjithë viktimat të masakrave të ndryshme gjatë luftës.

Pas luftës ajo e kuptoi që vjehrra e saj nuk kishte pasur asnjë fotografi të vetme me të birin dhe bashkëshortin e saj, të dy të pagjetur në atë kohë. Ajo mori tri fotografi të ndryshme të tyre, shkoi në një dyqan të fotografive në Pejë për të krijuar një portret familjar nga tri fotografi të ndryshme.

Кумрие Јахмуртај го покажува семејниот портрет: нејзиниот сопруг е во средина заедно со неговите родители. Големииот портрет е личен напор за спомен и сеќавање на семејната историја.

На 1 април во раните утрински часови во 1999 година српските сили го опколиле целото село кое се наоѓа на 10 километри од Пеќ, подготвувајќи се за етничко чистење. Ги одвеле сите мажи од селото, ги собрале на едно место и ги стрелале, жените и децата пак биле принудени да пешачат кон Гаковица на границата со Албанија. За преживеаните жители, ова бил втор случај да посведочат сериозни воени злосторства. На 25 мај 1998 година, Љубеник бил центар на уште еден масакр од страна на српските сили.

Над 10 жители од ова село сè уште се исчезнати, вклучувајќи го и мажот на Кумрие Јахмуртај кој бил убиен во масакрот на први април. Во меѓувреме посмртните остани на нејзиниот свекор се погребани на селските гробишта од 2005 година, кога се пренесени од Батајница заедно со над други 800 луѓе – сите жртви од различни масакри за време на војната.

По војната таа сфатила дека нејзината свекрва не поседува ниту една слика со нејзиниот сопруг и син, тогаш и двајцата исчезнати. Таа зела три одделни фотографии од нив и отишла во фото студио во Пеќ за да направи семеен портрет-колаж од три различни фотографии.

Kumrije Jahmurtaj pokazuje porodični portret: njen muž sedi u sredini između svojih roditelja. Velika slika je lični trud sećanja, porodične istorije i pamćenja.

U ranim satima 1. aprila 1999. godine, srpske snage su opkolile celo selo koje se nalazi 10 kilometara od Peći, pripremajući se da ga etnički očiste. Odveli su seljane, okupili ih na jednom mestu i ubili, dok su žene i decu naterali da idu pešice ka granici sa Albanijom kod Đakovice. Preživelim stanovnicima ovo je drugi put da su svedočili teškim ratnim zločinima. Ljubenić je 25. maja 1998. bio centar još jednog masakra koji su počinile srpske snage.

Ali više od 10 lokalnih stanovnika se i dalje vodi kao nestalo, uključujući i muža Kumrije Jahmurtaj, koji je ubijen tokom masakra 1. aprila. U međuvremenu, posmrtni ostaci njenog svekra počivaju na seoskom groblju od 2005. godine, kada su vraćeni iz Batajnice zajedno sa više od 800 ljudi —žrtava raznih ratnih masakra.

Posle rata je shvatila da njena svekrva nema nijednu sliku sa sinom i mužem, koji su obojica tada bili nestali. Uzela je njihove tri različite fotografije, i otišla u foto radnju u Peći da napravi kolaže porodičnog portreta od 3 različite fotografije.

02. Tetovo, Roma testimony about the war in 2001 - 28.03.2022

Arbnora Memeti

I.S. is a Roma from Tetovo. In 2001, he was a field worker for a state company, and he worked in Tetovo, as well as in the Drenovec neighborhood, where beside the ethnic Macedonians and ethnic Albanians, Roma population lives there too. For the period of the war in 2001, his testimony tells the story of the suffering of the Roma people of that neighborhood. On the one hand, Roma families were forced to flee their homes and leave them to NLA members, and on the other hand their homes were also a target to the security forces. Huge damage was done, houses were destroyed, while the state to this day has not taken care of these Roma families.

On the photograph, I.S. walks down the street "Ace Miladinovski" in Tetovo. On the street wall is written the graffiti: Life brings surprises. I.S. lives with his family in Tetovo. His message for the future generations is *not to be affected from the pressures by the various leaders and their ideals, because at the end it is the people who feel the consequences for generations.*

I.S. është Rom nga Tetova. Në vitin 2001, ai ishte punëtor në terren në një ndërmarrje shtetërore duke punuar në Tetovë, si dhe në lagjen Drenovec, ku krahas maqedonasve dhe shqiptarëve, jeton edhe popullatë rome. Për periudhën e luftës në vitin 2001, rrëfimi i tij tregon për vuajtjet e romëve në këtë lagje. Nga njëra anë, familjet rome u detyruan të largohen nga shtëpitë e tyre dhe t'ua lirojnë ato anëtarëve të UÇK-së (Ushtrisë Çlirimtare Kombëtare), kurse nga ana tjetër shtëpitë e tyre ishin objektivi i forcave të sigurisë. Ata kishin pësuar dëme të mëdha, shtëpi të shkatërruara, ndërsa shteti deri më sot nuk është kujdesur për këto familje rome.

Në fotografi, I.S. ecë në rrugën "Ace Milladinovski" në Tetovë. Në murin e rrugës, shihet grafiti që thotë: Jeta sjell befasi. I.S. jeton me familjen e tij në Tetovë. Mesazhi i tij për gjeneratat e ardhshme është që të mos ndikohen nga presionet dhe idealët e liderëve të ndryshëm, sepse në fund është populli ai që i ndjen dhe vuan pasojat për shumë vite.

И.С. е Ром од Тетово. Во 2001 г. бил теренски работник на државна фирма и работел во Тетово, а исто така и во населбата Дреновец, каде покрај етнички Македонци и Албанци, живеат и Роми. За време на војната во 2001. неговото сведоштво раскажува приказна за страдањата на Ромите од таа населба. Од една страна, ромските семејства биле приморани да ги напуштат своите домови и да ги отстапат живеалиштата на припадници од ОНА, а од друга страна живеалиштата биле мета и на безбедносните сили. Била нанесена голема штета, уништени домови, а државата до денес не се погрижила за овие ромски семејства.

И.С. на фотографијата чекори по улицката „Аце Миладиновски“ во Тетово. На ѕидот во улицката е испишан графитот: Животот носи изненадувања. И.С. живее со своето семејство во Тетово. Неговата порака до идните генерации е: *да не потпаѓаат на притисоци од различни лидери и нивни идеали, бидејќи на крај сепак народот е тој кој што ги носи последиците со генерации.*

I.S. je Rom iz Tetova. 2001. godine bio je terenski radnik u državnom preduzeću, a radio je u Tetovu, kao i u naselju Drenovec, gde pored Makedonaca, ali i Albanaca, živi i romska populacija. On je sa nama podelio priču o stradanju Roma iz ovog naselja tokom rata. S jedne strane, romske porodice su bile prinudene da napuste svoje domove i ustupe ih pripadnicima ONA, dok su njihove kuće bile meta snaga bezbednosti. Pričinjena je ogromna šteta, kuće su uništene, a država do danas nije vodila računa o ovim porodicama.

Na fotografiji I.S. šeta ulicom "Ace Miladinovski" u Tetovu. Na zidu ulice ispisan je grafit: Život donosi iznenađenja. I.S. živi sa porodicom u Tetovu. Njegova poruka budućim generacijama je *da ne budu pogođeni pritiscima različitih lidera i njihovih ideala, jer su na kraju ljudi ti koji osećaju posledice generacijama.*

03. Unnamed Photograph

Borislav Pešić Blagoja

Most families of missing and dead during the wars of the 90s usually have very few material memories. Photographs have most often been left behind, in abandoned and burned down houses.

It is difficult to see people whose torn photos represent torn families and lives lost. It is even more difficult to talk to those who don't have any photos left to symbolize that pain.

In the process of preparing this exhibition, the families of the victims who have at least one preserved picture with their loved ones participated. That is why we also conveyed the destinies of others in our descriptions. Every torn photograph represents every victim, regardless of their name, origin, nationality. It is our responsibility to remember them all.

Shumica e familjeve të të zhdukurve dhe të vrarëve gjatë luftërave të viteve 1990 kanë në përgjithësi pak kujtime materiale. Fotot janë lënë kryesisht pas, në shtëpitë e braktisura apo të djegura.

Është e vështirë të shohësh njerëz, imazhet e grisura të të cilëve përfaqësojnë familje të rrënuara dhe jetë të humbura. Është edhe më e vështirë të flasësh me ata që nuk kanë një imazh të vetëm që mund të simbolizojë atë dhimbje.

Në përgatitjen e kësaj ekspozite kanë marrë pjesë familjet e viktimave, të cilët kanë të paktën një fotografi të ruajtur me më të dashurit e tyre. Kjo është arsyeja që përmes përshkrimeve tona përcollëm edhe fatet e të tjerëve. Çdo fotografi e grisur përfaqëson çdo viktimitë, pavarësisht emrit, origjinës dhe kombësisë. Është përgjegjësia jonë t'i kujtojmë të gjithë.

Поголемиот број на семејствата на загинатите и убиените во текот на војните од деведесеттите, имаат малку материјални спомени. Фотографиите, воглавно останале зад нив во напуштените или запалените куќи.

Тешко е да се гледаат луѓето, чии искинати слики претставуваат уништени семејства и изгубени животи. Уште е потешко да се разговара со оние кои немаат ниту една слика која може да ја симболизира нивната болка.

Во процесот на подготовка на оваа изложба, учествуваа семејствата на жртви кои имаат барем понекоја сочувана слика со своите блиски. Поради тоа, во описите ги пренесувавме судбините и на другите. Секоја искината фотографија, ја претставува секоја жртва без оглед на нејзиното име, потекло, националност. На нас е одговорноста да ги запаметиме сите.

Većina porodica nestalih i ubijenih tokom ratova devedesetih uglavnom imaju malo materijalnih uspomena. Fotografije su uglavnom ostale za njima, u napuštenim ili spaljenim kućama.

Teško je gledati ljude čije pocepane slike predstavljaju razorene porodice i izgubljene živote. Još teže pričati sa onima koji nemaju ni jednu sliku koja može da simboliše taj bol.

U procesu pripreme ove izložbe učestvovala su porodice žrtava koje imaju bar neku sačuvanu sliku sa svojim najbližima. Zbog toga smo u opisima prenosili i sudbine drugih. Svaka pocepana fotografija predstavlja svaku žrtvu bez obzira na njeno ime, poreklo, nacionalnost. Naša je odgovornost da ih pamtimo sve.

04. Unnamed Photograph

Atdhe Mulla

Across the road, meters away from the Meja cemetery, Lush Krasniqi tells the story of the stone of the old lady named Pashka, known to all villagers in the west of Gjakova, as the place that marks the whole tragedy of the Kosovo war in its most sublime way.

Pashka's two sons were killed by Serbian forces in the Meja Massacre 23 years ago.

Their bodies were found in the mass grave in Batajnica, a suburban neighborhood of Belgrade, and today they are buried in the Meja cemetery. Lush tells how somewhere, around 2005, on the way to the cemetery, Pashka stops at the bush behind the stone, and hides a can of gasoline. After finishing her routine ritual of visiting the graves of her sons, she sets herself on fire.

Lush is a survivor of the Meja Massacre. His two brothers Mark and Pashk, and his uncle Pjeter, were killed along with Pashka's two sons, and more than 370 other civilians, on April 27, 1999, and were later found in a mass grave in Batajnica.

Përtej rrugës, disa metra larg varrezave të Mejës, Lush Krasniqi tregon historinë e gurit të nënës Pashkë, i njohur për të gjithë fshatarët në përfundim të Gjakovës si vendi që shënon në mënyrën më sublime të gjithë tragjedinë e luftës së Kosovës.

23 vite më parë, dy djemtë e Pashkës u vranë nga forcat serbe në Masakrën e Mejës.

Trupat e tyre u gjetën në varrezat masive në Batajnicë, një lagje periferike e Beogradit, dhe tani janë të varrosura në varrezat e Mejës. Lushi tregon se si diku rreth vitit 2005, rrugës për në varreza Pashka ndalon në shkurret pas gurit dhe fsheh një shishe me benzinë. Pasi përfundon rutinën e saj si zakonisht duke vizituar varret e djemve të saj, ajo i vë flakën vetës.

Lushi është një i mbijetuar i Masakrës së Mejës. Dy vëllëzërit e tij Marku dhe Pashku, dhe xhaxhai i tij Pjetëri, u vranë së bashku me dy djemtë e Pashkës dhe me më shumë se 370 civilë të tjerë më 27 prill 1999, dhe më vonë u gjetën në një varrezë masive në Batajnicë.

Луш Красниќи стои преку патот на неколку метри од гробиштата Меја и ја раскажува приказната за каменот на старата жена што се викала Пашка. Каменот им е познат на сите селани во северна Ѓаковица, како место коешто на највозвишен начин ја отсликува целата трагедија на војната во Косово.

Двата синови на Пашка се убиени од српските сили во масакрот Меја пред 23 години.

Нивните тела беа пронајдени во масовна гробница во Батајница, предградие на Белград и денес се погребани во гробиштата Меја. Луш раскажува дека некаде околу 2005 година на пат кон гробиштата, Пашка застанала крај грмушката покрај каменот, криејќи канта со бензин. Откако ја завршила ритуалната посета на гробовите на нејзините синови, таа се самоzapалила.

Луш го преживеал масакрот Меја. Неговите двајца браќа Марк и Пашк, заедно со неговиот вујко Пјетер, се убиени во исто време со синовите на Пашка и над 370 други цивили, на 27 април, 1999 година, телата подоцна се најдени во масовната гробница во Батајница.

Preko puta, nekoliko metara od groblja Meja, Luš Krasnići priča priču o kamenu starice po imenu Paška, poznatu svim meštanim a sela na zapadu Đakovice, kao o mestu koje obeležava celu tragediju kosovskog rata na njen najplemenitiji način.

Srpske snage ubile su dva Paškina sina u masakru u Meji pre 23 godine.

Njihova tela su pronađena u masovnoj grobnici u Batajnici, prigradskom naselju Beograda, a danas su sahranjeni na groblju Meja. Luši priča kako se negde, oko 2005, na putu do groblja, Paška zaustavila kod žbunja iza kamena, i sakrila kantu benzina. Nakon što je završila rutinski ritual obilaska grobova svojih sinova, zapalila se.

Luš je preživeo masakr u Meji. Njegova dva brata Mark i Pašk, i njegov stric Pjeter ubijeni su zajedno sa dva Paškina sina i više od 370 civila 27. aprila 1999. godine, a kasnije su pronađeni u masovnoj grobnici u Batajnici.

05. Unnamed Photograph

Atdhe Mulla

Grand Hotel stands at the heart of Prishtina, as a deserted monument of its past glory as the favored spot for communist officials and later of paramilitary gangs. The notorious paramilitary chief Zeljko Raznatovic better known as Arkan occupied Tito's old suite and put up a sign on the front door barring entry to Albanians and dogs. The hotel became a center of journalists and soldiers during the war.

But from all the thorough stories told from the hotel, the most horrific one is of the Grand's basement used as a detention center. Human rights activists gathered testimonies of sexual violence and other forms of torture when the war ended. The basement was closed for the past twenty years, and is still awaiting for its proper documentation.

It is estimated that up to 20,000 women and some men, suffered sexual violence during the war in Kosovo.

Hoteli Grand qëndron në zemër të Prishtinës, një monument ky i braktisur e i harruar nga madhështia e të kaluarës së tij si një vend i preferuar për zyrtarët komunistë dhe më vonë edhe i grupeve paramilitare. Udhëheqësi famëkeq paramilitar Zeljko Raznatović, i njohur më mirë si Arkan, zuri dhomën e vjetër të Titos dhe vendosi një shenjë në derën kryesore që thoshte se iu ndalohet hyrja shqiptarëve dhe qenve. Hoteli u bë qendër gazetarësh dhe ushtarësh gjatë luftës.

Por nga historitë e shumta të treguara të hotelit Grand gjatë asaj kohe, më e tmerrshmeja është ajo e bodrumit të Grandit që u përdor si qendër ndalimi. Pas përfundimit të luftës, aktivistët e të drejtave të njeriut mblodhën dëshmi të dhunës seksuale dhe formave të tjera të torturës që kishin ndodhur aty. Bodrumi vazhdon të qëndroj i mbyllur për më shumë se njëzet vite dhe ende është në pritje të dokumentimit të duhur të asaj çka ka ndodhur aty.

Vlerësohet se deri në 20,000 gra dhe disa burra kanë pësuar dhunë seksuale gjatë luftës në Kosovë.

Гранд Хотел се наоѓа во срцето на Приштина, како напуштен споменик за славата од минатото, како фаворизираното место на комунистичките функционери, а подоцна и на паравоените банди. Озлогласениот паравоен водач Жељко Ражњатовиќ, попознат како Аркан, го окупирал стариот апартман на Тито и поставил знак пред вратата, на кој пишувало: Зabrana за Албанци и кучиња. Хотелот станал центар за новинари и војници за време на војната.

Но од сите детални приказни раскажани за хотелот, најстрашна е онаа за подрумот на Гранд, користен како центар за притвор. Кога војната заврши, активисти за човекови права собраа сведоштва за сексуално насилство и други форми на тортура. Подрумот е затворен изминатите дваесет години, а сè уште се чека на уредна документација.

Се претпоставува дека околу 20 000 жени и некои мажи, биле мета на сексуално насилство за време на војната во Косово.

Hotel Grand se nalazi u srcu Prištine, kao napušteni spomenik nekadašnje slave, kao omiljeno mesto komunističkih zvaničnika, a kasnije i paravojnih bandi. Ozloglašeni šef paravojne formacije Željko Ražnatović, poznatiji kao Arkan, zauzeo je Titov stari apartman, i na ulaznim vratima postavio znak zabrane ulaska Albancima i psima. Hotel je za vreme rata postao centar novinara i vojnika.

Ali od svih detaljnih priča iz hotela koje se pričaju, najstrašnija je ona o podrumu Granda, koji se koristio kao pritvorski centar. Aktivisti za ljudska prava prikupili su svedočanstva o seksualnom nasilju i drugim oblicima torture, kada je rat završen. Podrum je bio zatvoren poslednjih dvadeset godina i još uvek se čeka na urednu dokumentaciju.

Procenjuje se da je do 20.000 žena i nekolicina muškaraca pretrpelo seksualno nasilje tokom rata na Kosovu.

06. Missing persons from 2001 - 10.03.2022

Nake Batev

Missing persons from 2001 - 10.03.2022

The photograph is dedicated to the missing persons from the war in 2001. The two male shirts hanged on a wire symbolize the eighteen missing men during the war, civilian victims, out of which 12 were ethnic Macedonians and 6 were ethnic Albanians. Thereby, the uncertainty of the families of the missing persons remains in the wind, without answers for their families.

In the period July – August 2001, 12 ethnic Macedonians were kidnapped by NLA members in the Tetovo region, from their houses in Tetovo and the surrounding villages, or while working on the fields. The Commission on Kidnapped and Other Missing Persons, established under the auspices of the European Union in November 2001, examined the cases of a number of missing people, including six ethnic Albanian men. Between the 17th of April and the 20th of August 2001, three ethnic Albanians disappeared in different parts of the country after the police raided their houses or stopped their vehicles at checkpoints. Three other ethnic Albanian men went missing during the same period, but there is a scarcity of information regarding the circumstances of their disappearances and they remain missing to this day.

Today, the cases of the missing and the kidnapped persons do not satisfy the justice for the families. The only place of remembrance is the Memorial Park in Neproshteno, built in 2014, on the initiative of the families of the missing Macedonians.

Kjo fotografi i kushtohet personave të zhdukur nga lufta e vitit 2001. Dy këmisha të burrave të varura në tel simbolizojnë tetëmbëdhjetë të zhdukurit gjatë luftës, viktime civile, prej të cilëve 12 ishin maqedonas dhe 6 ishin shqiptarë. Kështu, çështja e personave të zhdukur vazhdon të qëndrojë pezull, pa pasur ndonjë përgjigje për familjarët e tyre.

Në periudhën korrik – gusht të vitit 2001, 12 maqedonas u kidnapuan nga pjesëtarë të UÇK-së (Ushtrisë Çlirimtare Kombëtare) në rajonin e Tetovës, nga shtëpitë e tyre në Tetovë dhe në fshatrat përreth, ose duke punuar në ara. Komisioni për Personat e Kidnapuar dhe të Tjerë të Zhdukur, i themeluar me mbështetjen e Bashkimit Evropian në nëntor të vitit 2001, shqyrtoi rastet e një numri të personave të zhdukur, duke përfshirë edhe rastet e gjashtë burrave shqiptarë. Midis 17 prillit dhe 20 gushtit të vitit 2001, tre burra shqiptarë u zhdukën në pjesë të ndryshme të vendit pasi policia kishte bastisur shtëpitë e tyre dhe kishte ndaluar automjetet e tyre në pika të kontrollit. Tre burra të tjerë shqiptarë u zhdukën gjatë së njëjtës periudhë, por nuk ka informata në lidhje me rrethanat e zhdukjes së tyre por ata mbeten të zhdukur edhe sot e kësaj dite.

Deri tani, çështja e personave të zhdukur dhe të rrëmbyer nuk i ka përmbushur pritjet për drejtësi nga ana e familjarëve. I vetmi vend përkujtimor është Parku Memorial në Nepreshten, i ndërtuar në vitin 2014, me iniciativë të familjarëve të të zhdukurve maqedonas.

Фотографијата е посветена на исчезнатите лица од војната во 2001 г. Двете машки кошули обесени на жица ги симболизираат осумнаесетте исчезнати мажи во војната, цивилни жртви, од кои 12 се етнички Македонци и 6 се етнички Албанци. Притоа, неизвесноста за семејствата на исчезнатите останува да се вее на ветрот без одговори за нивните семејствата.

Во периодот јули – август 2001 г., 12 етнички Македонци биле kidnapирани од припадници на ОНА во Тетовскиот Регион, од нивните куќи во Тетово и околните села, или додека работеле на полињата. Комисијата за kidnapирани и други исчезнати лица, креирана од страна на Европската Унија во ноември 2001 г., истражувала случаи за бројот на исчезнати лица, вклучувајќи 6 етнички Албанци. Во периодот 17 април -20 август 2001 г., за три етнички Албанци, било утврдено дека се исчезнати во различни делови од земјата, по полициски рации во куќи или контроли на возила на пунктови, од страна на полицијата. Тројца други Албанци исчезнаа во истиот период, но за околностите на нивното исчезнување има многу малку информации и тие остануваат исчезнати и ден-денес.

Денес, случаите на исчезнати и kidnapирани лица не ја задоволуваат правдата за семејствата. Единствено место на сеќавање е меморијалниот парк во Непроштено, изграден во 2014 г., на иницијатива на семејствата од исчезнатите Македонци.

Fotografija je posvećena nestalim i kidnapovanim licima iz rata 2001. godine. Dve muške košulje okačene o žicu simbolizuju osamnaest nestalih muškaraca u ratu, civilnih žrtvava, od kojih 12 Makedonaca i 6 Albanaca. Samim tim, neizvesnost porodica nestalih ostaje u vetru, bez odgovora.

U periodu jul – avgust 2001. godine pripadnici ONA kidnapovali su 12 etničkih Makedonaca u Tetovskom regionu, iz njihovih kuća u Tetovu i okolnim selima, ili dok su radili na njivama. Komisija za kidnapovana i druga nestala lica, osnovana pod pokroviteljstvom Evropske unije u novembru 2001. godine, ispitala je slučajeve više nestalih lica, uključujući šestoricu muškaraca etničkih Albanaca. Između 17. aprila i 20. avgusta 2001. tri etnička Albanca su nestala u različitim delovima zemlje nakon što je policija upala u njihove kuće ili zaustavila njihova vozila na kontrolnim punktovima. U istom periodu, nestala su još trojica muškaraca etničkih Albanaca, ali postoji malo informacija o okolnostima njihovog nestanka i oni se do danas vode kao nestali.

Danas, u slučajevima nestalih i kidnapovanih lica, pravda za porodice nije zadovoljena. Jedino mesto sećanja je Spomen park u Neproštenu, izgrađen 2014. godine, na inicijativu porodica nestalih Makedonaca.

07. Unnamed Photograph

Borislav Pešić Blagoja

When someone tears up a family photo, a great earthquake occurs, one that moves some people from their roots. The soul is torn, that root gets pulled out forever and moved to some other place. Perhaps a good, but not necessarily a better place. Every plant likes not to be moved a lot; then it blooms, beautiful and happy.

Terrible things happened in this region, which uprooted many plants and blew them away with the wind. They distanced them from their sky which fed them with rain and sun. Which helped them grow, bloom and reproduce. Some were uprooted and the wind blew them too far away, and they were never found. They wander forever, looking for their place to rest and settle in the hearts of their loved ones.

We owe it to them to return them back in their place.

Kur dikush gris foton e familjes, ndodh një tronditje e madhe, i cili i largon disa njerëz nga rrënjët e tyre. Grisët shpirti, ajo rrënjë shkulet përgjithmonë dhe zhvendoset në një vend tjetër. Ndoshta të mirë, por jo domosdoshmërisht në një vend më të mirë. Çdo bimë pëlqen të mos lëvizet shumë, ku vetëm atëherë lulëzon bukur dhe e lumtur.

Gjëra të tmerrshme kanë ndodhur në këto zona, të cilat shkulën shumë bimë dhe i shpërndanë larg me erëra. U larguan nga qielli i tyre, i cili i ushqente me shi dhe diell, i ndihmoi të rriten, të lulëzojnë dhe të shumohen. Disa u shkulën dhe era i dërgoi shumë larg, kështu për t'u mos u gjetur më kurrë. Enden përgjithmonë, duke kërkuar vendin e tyre për të pushuar dhe për t'u vendosur në zemrat e njerëzve të tyre më të dashur.

Ne u detyrohemi atyre t'i kthejmë të gjitha në vend.

Кога некој ќе ја искине семејната фотографија, се случува голем потрес, кој некои луѓе ги поместува од корен. Се кине душата, и тој корен се корне засекогаш, и се преместува на некое друго место. Можеби на добро, но не нужно и на поубаво место. Секое растение, не сака да биде преместено од едно место на друго, за да може да цвета убаво и среќно.

На овие простори се случува ужасни работи, поради кои многу растенија беа откорнати и ветерот ги разnel далеку. Се оддалечиле од нивното небо кое ги храни со дожд и сонце, им помага да пораснат, да расцветаат и да се размножуваат. Некои пак се откорнати и ветерот ги одnel толку далеку, што никогаш не се пронајдени. Засекогаш лутаат, барајќи го своето место да се одморат и сместат во срцата на нивните сакани.

Должни сме да ги вратиме на нивното место.

Kada neko posepa porodičnu sliku, desi se veliki potres koji pomeri neke ljude iz korena. Posepa se duša, taj se neki koren iščupa zauvek i premesti na neko drugo mesto. Možda dobro, ali ne nužno i bolje mesto. Svaka biljka voli da je se ne premešta puno i onda cveta lepa i sretna.

Na ovim prostorima su se desile užasne stvari koje su mnoge biljke iščupale iz korena i vetrom raznele daleko. Udaljile od njihovog neba koje ih hrani kišom i suncem. Pomaže da porastu, cvetaju i razmnožavaju se. Neke su iščupane i vetar ih je odneo predaleko i nikad nisu pronađene. Zauvek lutaju, tražeći svoje mesto da predahnu i smeste se u srca svojih voljenih.

Dužni smo im da ih sve vratimo na mesto.

08. Katerina Stoilevska - 03.03.2022

Arbnora Memeti

Katerina Stoilevska is from the village of Arachinovo. Nowadays, she lives in Skopje with her family and is a successful young woman.

At the age of 16, she left her birthplace Arachinovo because of the war in 2001, and with her family she was displaced in Skopje. With a status of an Internally Displaced Person, Katerina spent 10 years at the School Dormitory "Partenie Zografski" in Skopje. On the photograph, Katerina is photographed at the dining hall of the dormitory, holding a birthday photo from 2010 of herself in the room where she resided with her family.

Katerina – Kate is a long-term friend and collaborator of "Peace Action". She is involved in the activities for collection of life stories from 2001 as an interviewer. Through her peace activism she strongly advocates the need to discuss about 2001, to have initiatives for sharing different experiences among the internally displaced people, and to work on the interethnic coexistence.

Katerina Stoilevska është nga fshati Haraçinë. Ajo sot është një grua e re e suksesshme dhe jeton me familjen e saj në Shkup.

Në moshën 16 vjeçare, ajo e la vendlindjen e saj – Haraçinën, për shkak të luftës së vitit 2001 dhe me familjen e saj u zhvendos në Shkup. Me statusin e një personi të zhvendosur brenda vendit, Katerina qëndroi 10 vjet në konviktin shkollor "Partenie Zografski" në Shkup. Në këtë fotografi, Katerina shihet në mensën e konviktit, duke mbajtur një foto ditëlindjeje të saj të vitit 2010 në dhomën ku ajo banonte me familjen e saj.

Katerina - Kate është një mike dhe bashkëpunëtoare e kahmotshme e "Aksionit Paqësor". Ajo është e përfshirë në aktivitete si intervistuese për mbledhjen e rrëfimeve jetësore të vitit 2001. Përmes aktivizimit të saj paqësor ajo avokon për nevojën për të diskutuar për atë çka ka ndodhur në vitin 2001, për të pasur iniciativa në të cilat shkëmbehen përvoja të ndryshme me personat e zhvendosur brenda vendit dhe për të punuar për bashkëjetesë ndëretnike.

Катерина Стоилевска е од Арачиново. Денес живее во Скопје со своето семејство и е успешна млада жена.

На 16 години го напушта родното Арачиново поради војната во 2001 г., и со семејството е раселена во Скопје. Со статус на внатрешно раселено лице, Катерина поминува 10 години во ученичкиот дом „Партение Зографски“ во Скопје. На фотографијата, Катерина е во мензата од домот. Таа држи роденденска фотографија од 2010 г. од себеси, во собата, каде што престојувала со своето семејство.

Катерина – Кате, е долгогодишна другарка и соработничка на Мировна акција. Таа е вклучена во активностите за собирање на животни приказни од 2001. како интервјуерка. Преку својот мировен активизам, таа силно се залага за потребата да се разговара за 2001., да се прават иницијативи за споделување на различните искуства од внатрешно раселените лица и да се работи на меѓуетничкиот соживот.

Katerina Stoilevska je iz sela Aračinovo. Danas sa porodicom živi u Skoplju i uspešna je mlada žena.

Sa 16 godina napustila je rodno mesto, Aračinovo, zbog rata 2001. godine, a sa porodicom je raseljena u Skoplju. Sa statusom interno raseljenog lica, Katerina je provela 10 godina u školskom domu „Partenije Zografski“ u Skoplju. Na fotografiji, Katerina je uslikana na međuspratu studentskog doma kako drži rođendansku fotografiju iz 2010. godine, u sobi u kojoj je boravila sa porodicom.

Katerina – Kate je dugogodišnja prijateljica i saradnica „Mirovne akcije“. Uključena je u aktivnosti prikupljanja životnih priča od 2001. godine kao anketarka. Kroz svoj mirovni aktivizam snažno se залаže за potrebu da se razgovara o 2001. godini, da postoji inicijativa za razmenu različitih iskustava među interno raseljenim licima i da se radi na međуетничком суживоту.

09. Unnamed Photograph

Borislav Pešić Blagoja

On Monday, May 1, early in the morning, like many times before, the sirens sounded in Nova Gradiška. Kosta Kojić, an employee of the wood-industrial complex "Sekulić", packed a thermos with coffee, just like every other morning. His wife Dušanka accompanied him to the bridge, as she had done many times before. Kosta hugged and kissed Dušanka, telling her: "Take care of the children". That's where she saw him for the last time. She says she will never forget his words. She learned from a friend that he was killed in the town of Širinci.

Everyone knew Kosta as a hardworking and cheerful man who loved music. He was a passionate lover of comics, as well as of his job.

Twenty-seven years later, Dušanka and their children are still looking for his body. Despite assurances from Croatian officials that the grave, which is believed to contain Kosta's remains, will soon be exhumed - Kosta's body has not yet been found.

Të hënëh, më 1 maj, herët në mëngjes, si shumë herë të tjera, në Nova Gradishka kanë rënë sirenat. Kosta Kojiq, punonjës i Kompleksit industrial të drurit "Sekulić", ashtu si çdo mëngjes, paketoi një termos me kafe. Gruaja e tij Dushanka e përcolli deri tek ura, siç kishte bërë edhe shumë herë më parë. Kosta e përqafoi dhe e puthi Dushankën duke i thënë: "Kujdesu për fëmijët e mi". Kjo ishte hera e fundit që ajo e pa atë. Ajo thotë se nuk do t'i harrojë kurrë fjalët e tij. Ajo mësoi nga një shok se ai ishte vrarë në Shirinci.

Të gjithë e njihnin Kostën si një njeri punëtor dhe gazmor që e donte muzikën. Ai ishte i pasionuar pas komikeve, si dhe pas punës së tij.

Njëzet e shtatë vjet më vonë, Dushanka bashk me fëmijët janë ende në kërkim të trupit të tij. Pavarësisht asaj se zyrtarët kroatë siguruan se varri, në të cilin besohet të gjindet Kosta, do të zhvarroset së shpejti - trupi i Kostës nuk është gjetur ende.

Тоа утро, во понеделник на 1 мај, како и многу пати дотогаш, се огласиле сирените во Нова Градишка. Коста Кojiќ, работник во Дрвно - индустрискиот комбинат „Секулиќ“, како и секое друго утро, го пакувал термосот со кафе. Сопругата Душанка, го испратила до мостот, како и многу пати дотогаш. Коста ја гушнал и ја бакнал Душанка, и ѝ рекол: „Да ми ги чуваш децата“. Последен пат го видеа на тоа место. Тие негови зборови, раскажува таа, никогаш нема да ги заборава. Разбрала од пријател, дека е убиен во местото Ширинци.

Коста сите го знаеја како вреден и весел човек кој ја обожаваше музиката. Бил пасиониран вљубеник во стриповите, како и во својата работа.

И по дваесет и седум години, Душанка и нивните деца сè уште трагаат по неговото тело. И покрај уверувањата од страна на хрватските власти, дека гробницата каде што се претпоставува дека се наоѓа Коста, набрзо ќе биде ексхумирана, телото од Коста сè уште не е пронајдено.

U ponedjeljak, 1. maja rano ujutru, kao i mnogo puta do tada, oglasile su se sirene u Novoj Gradiški. Kosta Kojić, radnik Drvno-industrijskog kombinata „Sekulić“, baš kao i svakog jutra, pakovao je termos s kafom. Supruga Dušanka ispratila ga je do čuprije, kao i mnogo puta do tada. Kosta je zagrlio i poljubio Dušanku, rekavši joj: „Čuvaj mi decu“. Na tom mestu, poslednji put ga je videla. Te njegove reči, kaže, nikada neće zaboraviti. Od prijatelja je saznala da je ubijen u mestu Širinci.

Kostu su svi znali kao vrednog i veselog čoveka koji je obožavao muziku. Bio je pasionirani zaljubljenik u stripove, kao i u svoj posao.

Dvadeset sedam godina kasnije, Dušanka i njihova deca i dalje tragaju za njegovim telom. Uprkos uveravanju hrvatskih zvaničnika da će se grobnica, za koju se pretpostavlja da se u njoj nalazi Kosta, ubrzo ekshumirati - Kostino telo još uvek nije pronađeno.

10. Unnamed Photograph

Atdhe Mulla

Xhafer visits a place called 'Shavarina', the notorious place site of the massacre in the Çikatove e Vjeter village in Drenica. He was among 32 men that were taken from the village of Qirez, the last place where Xhafer saw his son.

Serbian forces took the men to "Shavarina," and started shooting at them. After 20 minutes all were dead apart from Xhafer and another man called Bajram Shabani. They escaped into the mountains, despite being wounded by the bullets that were shot at them.

Xhafer lived until 2018, with three wounds on his body – two on his chest and one on his leg – that would remind him every day about the massacre and his son Shiqiri.

Shiqiri's body was found at 'Shavarina' – the same place that Xhafer had escaped death.

Xhaferi viziton vendin e quajtur 'Shavarina', vendi famëkeq i masakrës në fshatin Çikatovë e Vjetër në Drenicë. Ai ishte në mesin e 32 burrave që u morën nga fshati Qirez, vendi i fundit ku Xhaferi e kishte parë djalin e tij.

Forcat serbe i çuan burrat në "Shavarinë" dhe filluan të qëllonin në ta. Pas 20 minutash të gjithë kishin vdekur përveç Xhaferit dhe një burri tjetër të quajtur Bajram Shabani. Ata ikën në mal, pavarësisht se ishin të plagosur nga plumbat që u qëlluan drejt tyre.

Xhaferi jetoi deri në vitin 2018, me tri plagë në trup – dy në gjoks dhe një në këmbë – që do t'i kujtonin çdo ditë masakrën dhe djalin e tij Shiqiriun.

Trupi i Shiqiriut u gjet në 'Shavarinë' - në të njëjtin vend ku Xhaferi i kishte shpëtuar vdekjes.

Џафер го посети местото наречено „Шаварина“, озогласеното место по масакрот кај селото Старо Чикатове кај Дреница. Тој беше еден од 32 мажи кои беа донесени од селото Кирез, последното место каде што го виде својот син.

Српските сили донеле мажи во „Шаварина“ и почнале да пукаат во нив. По 20 минути сите биле мртви освен Џафер и уште еден маж со име Бајрам Шабани. Тие избегале во планините и покрај тоа што имале прострелни рани.

Џафер живеел до 2018 година со три рани - две во неговите гради и една во неговата нога - што секојдневно го потсетувале на масакрот и на неговиот син Шикир.

Телото на Шикир е пронајдено во „Шаварина“ истото место каде што Џафер ја избегнал својата смрт.

Džafer posećuje mesto zvano „Šavarina“, ozloglašeno mesto masakra u selu Staro Çikatovo u Drenici. Bio je među 32 muškarca koji su odvedeni iz sela Ćirez, poslednjeg mesta gde je Džafer video svog sina.

Srpske snage su odvele muškarce u „Šavarinu“ i počele da pucaju na njih. Posle 20 minuta svi su bili mrtvi, osim Džafera i još jednog čoveka po imenu Bajram Šabani. Pobjegli su u planine, iako su bili ranjeni mećima koji su na njih ispaljeni.

Džafer je živeo do 2018. godine, sa tri rane na telu – dve na grudima i jednom na nozi – koje su ga svakodnevno podsećale na masakr i njegovog sina Šićirija.

Šićirijevo telo pronađeno je u „Šavarini“ – istom mestu na kom je Džafer izbegao smrt.

11. Unnamed Photograph

Atdhe Mulla

The last name on the plaque that commemorates massacre victims in Mitrovica became an epitome of unequal remembrance and memorialization of Kosovo war victims. Elizabeta Hasani, was only five years old and the youngest victim of the Green Market massacre committed by Serbian forces on March 13, 1999, but her name had been found missing from the memorial plaque installed in the center of the city by the municipality of Mitrovica two years ago. She wasn't listed alongside the other six victims only because she is a Roma.

After a public backlash of activists her name was finally engraved, but it didn't help institutions to remove the stain of its fragmentary documentation of the war victims. More than 200 Roma, Ashkali and Egyptians were killed in 1998 and 1999, yet their stories and experiences are rarely part of Kosovo's war narrative.

Emri i fundit në pllakën që përkujton viktimat e masakrës në Mitrovicë u bë mishërim i përkujtimit dhe memorializimit të pabarabartë të viktimave të luftës në Kosovë. Elizabeta Hasani ishte vetëm pesë vjeçe dhe viktima më e re e masakrës së Tregut të Gjelbër të kryer nga forcat serbe më 13 mars 1999, por emri i saj mungonte në pllakën përkujtimore të vendosur në qendër të qytetit nga Komuna e Mitrovicës dy vite më parë. Ajo nuk u rendit së bashku me gjashtë viktimat e tjera vetëm sepse ishte rome.

Pas një reagimi publik nga aktivistë të të drejtave të njeriut, emri i saj më në fund u shtua në pllakë, por kjo nuk i ndihmoi institucionet të hiqnin njollën e dokumentimit të fragmentuar të viktimave të luftës. Më shumë se 200 romë, ashkali dhe egjiptianë u vranë në vitet 1998 dhe 1999, megjithatë historitë dhe përvojat e tyre rrallë janë pjesë e narrativës së luftës së Kosovës.

Последното име на меморијалната плоча, поставена во знак на сеќавање на жртвите од масакрот во Митровица, стана олицетворение на нееднаквото сеќавање и помен на жртвите од војната во Косово. Елизабета Хасани имала само 5 години и е најмладата жртва на масакрот извршен од српските сили на 13 март 1999 година кај Зелениот пазар. Но, пред две години нејзиното име недостасувало на меморијалната плоча, поставена во центарот на градот од страна на Општина Митровица, во знак на сеќавање на жртвите. Таа не била дел од листата заедно со останатите шест жртви, само затоа што е Ромка.

По јавната реакција на активистите, нејзиното име конечно беше изгравирано, но тоа не им помогна на институциите да ја отстранат дамката за фрагментираната документација за жртвите од војната. Повеќе од 200 Роми, Египќани и Ашкали беа убиени во 1998 и 1999 година, сепак нивните приказни и искуства, ретко се дел од наративот за војната во Косово.

Poslednje ime na ploči sećanja na žrtve masakra u Mitrovici postalo je oličenje neravnopravnog sećanja i memorializacije kosovskih žrtava rata. Elizabeta Hasani, imala je samo pet godina, i najmlađa je žrtva masakra na Зеленој pijaci koji su počinile srpske snage 13. marta 1999. godine, ali se njeno ime nije nalazilo na spomen-ploči koju je u centru grada postavila opština Mitrovica pre dve godine. Nije bila navedena pored ostalih šest žrtava samo zato što je Romkinja.

Nakon reakcije aktivista u javnosti, njeno ime je konačno uklesano, ali to nije pomoglo institucijama da uklone mrlju sa fragmentarne dokumentacije žrtava rata. Više od 200 Roma, Aškali i Egipćana ubijeno je 1998. i 1999. godine, ali njihove priče i iskustva retko su deo kosovskog ratnog narativa.

12. Unnamed Photograph

Borislav Pešić Blagoja

Dušanka Kojić has been a widow for twenty-seven years. Their daughter Milena and son Milan lost their father at that time. That is also how long they have been searching for his body.

Near the place of Kosta Kojić's death, a grave has been located which is presumed to contain, in addition to Kosta's remains, also the following missing people: Đuro Milojević and Nikola Igić.

In the meeting with Croatian officials, Dušanka Kojić asked when the exhumation of that grave will begin – she was assured that it will be done in the nearest future. Years have passed since then, but Kosta's body has not yet been identified, despite all available information.

His family is still waiting for the day when they will be able to bury Kosta Kojić, twenty-seven years since they learned that he is no longer alive.

Dushanka Kojiq ka qenë e ve për njëzet e shtatë vjet. Vajza e tyre Milena dhe djali Milan në atë kohë mbetën pa baba. Po aq gjatë, kanë kërkuar edhe trupin e tij.

Pranë vendit të vdekjes së Kosta Kojiqit, gjendet një tyrbe ku supozohet se përveç Kostës janë edhe të zhdukurit: Gjuro Milojević dhe Nikolla Igić.

Në takimim me zyrtarët kroatë, Dushanka Kojiq pyeti se kur do të fillonte zhvarrosja e atij varri – e ku u sigurua se do të bëhej sa më shpejt që të ishte e mundur. Kanë kaluar katër vite nga ajo kohë dhe trupi i Kostës nuk është identifikuar ende, pavarësisht të gjitha informacioneve të disponuara.

Familja e tij ende pret ditën kur do të mund të varrosin Kosta Kojiqin, njëzet e shtatë vite që nga dita kur mësuan se ai nuk jeton më.

Дваесет и седум години, Душанка Којиќ е вдовица. Нивната ќерка Милена и синот Милан, тогаш останаа без татко. Исто толку долго трагаат и по неговото тело.

Во близина на местото каде Коста Којиќ е погубен, лоцирана е гробница за што се претпоставува, дека покрај Коста, таму се наоѓаат и Ѓуро Милојевиќ и Никола Игиќ.

На состанок со хрватските власти, Душанка Којиќ прашала, кога ќе почне екшумацијата на таа гробница и добила уверување дека тоа ќе биде направено во најскоро време. Оттогаш поминале години, а телото од Коста сè уште не е идентификувано и покрај сите достапни информации.

Неговото семејство сè уште го чека денот кога ќе го погребат Коста Којиќ, дваесет и седум години откако дознаа дека не е веќе помеѓу живите.

Dvadeset sedam godina Dušanka Kojić je udovica. Njihova ќerka Milena i sin Milan su tada ostali bez oca. Isto toliko dugo svi tragaju za njegovim telom.

U blizini mesta pogibije Koste Kojića, locirana je grobnica za koju se pretpostavlja da se u njoj, pored Koste, nalaze još i nestali: Đuro Milojević i Nikola Igić.

Na sastanku s hrvatskim zvaničnicima Dušanka Kojić je pitala kada će početi ekshumacija te grobnice – dobila je uveravanja da će to u najskorije vreme biti urađeno. Od tada su prošle godine, a Kostino telo još uvek nije identifikovano i pored svih dostupnih informacija.

Njegova porodica i dalje čeka dan kada će moći da sahrani Kostu Kojića, dvadeset sedam godina od kada su saznali da nije više među živima.

13. The ruins of the “Brioni” Motel in Chelopek, Municipality of Brvenica – 12.04.2022

Nake Batev

During the war, more precisely two weeks after the signing of the Ohrid Framework Agreement, on the 26th of August 2001, while on their working posts as guards of the Motel “Brioni”, Svetoslav Trpkovski and Boge Ilievski were tortured and then killed, by yet unknown perpetrators. They tied the two men with a dynamite to a retaining wall and blew them with the building. It is unknown if this crime was done by members of NLA or by the Albanian National Army (ANA) which was less numerous and opposed the Ohrid Framework Agreement. In any case, this war crime was included with the authentic interpretation of the Amnesty Law alongside the Hague cases that were returned by the Hague Tribunal, for trials in the country. The Amnesty Law was voted by the Parliament of the Republic of Macedonia on the 19th of July 2011.

Chelopek is a village with majority of Albanian residents, and at the same time it is the birthplace of the then Minister of Internal Affairs, Ljube Boshkovski. The Motel is managed by the agriculture co-operative “Edinstvo” (Unity), from Chelopek, but the object is still in ruins, full of waste, grass and bushes. There is resistance by the local population for its reconstruction. There is no mark of any sort at the site that a crime was committed there.

The closest relatives of Boge and Svetoslav still hope that one day the perpetrators will be found and that they will be held responsible for this crime.

Gjatë luftës, më saktësisht dy javë pas nënshkrimit të Marrëveshjes Kornizë të Ohrit, më 26 gusht 2001, derisa ishin në postet e tyre të punës si roje në Motelin “Brioni”, Svetoslav Trpkovski dhe Boge Ilievski ishin keqtrajtuar dhe më pas vrarë nga autorët të panjohur (deri në ditët e sotme). Ata i lidhën me dinamit për shtyllat mbështetëse dhe u hodhën në ajër së bashku me ndërtesën. Nuk është e ditur nëse ky krim ishte bërë nga pjesëtarë të UÇK-së (Ushtrisë Çlirimtare Kombëtare) apo nga Armata Kombëtare Shqiptare (AKSH) e cila ishte më e vogël në numër dhe kundërshtonte Marrëveshjen Kornizë të Ohrit. Sidoqoftë, ky krim luftime është përfshirë në interpretimin autentik të Ligjit për Amnisti krahas rasteve të Hagës që janë kthyer nga Tribunali i Hagës për gjykime në vend. Ligji për amnisti është votuar në Kuvendin e Republikës së Maqedonisë më 19 korrik të vitit 2011.

Çelopeku është një fshat me shumicë shqiptare dhe njëkohësisht është edhe vendlindja e ministrit të atëhershëm të Punëve të Brendshme, Ljube Boshkovski. Moteli menaxhohet nga Kooperativa Bujqësore “Edinstvo” (Bashkimi), nga Çelopeku, por objekti është ende në rrënoja, plot me mbeturina, bar dhe shkurre, dhe ekziston rezistencë nga banorët vendas për rindërtimin e saj. Nuk ka asnjë shenjë informuese në këtë vend që tregon se aty është kryer krim.

Familjarët e Boges dhe Svetosllavit ende kanë shpresa se një ditë do të gjenden autorët dhe se ata do të mbajnë përgjegjësi për këtë krim.

Во текот на војната, поточно две недели по потпишувањето на Охридскиот рамковен договор, на 26 август 2001 г., додека беа на своето работно место како чувари во мотелот „Бриони“, Светослав Трпковски и Бобе Илиевски беа малтретирани, а потоа и убиени од сè уште непознати сторители. Тие беа врзани за потпорните столбови со динамит и кренати во воздух заедно со целиот објект. Не се знае дали ова злосторство е направено од страна на припадници на ОНА или од помалку бројната Албанска национална армија (АНА), којашто се противела на договорот. Во секој случај, ова воено злосторство беше опфатено со автентичното толкување на Законот за амнестија заедно со хашките случаи, кои беа вратени од Хашкиот трибунал за да се судат во земјата. Законот за амнестија беше изгласан во Собранието на Република Македонија на 19 јули 2011 г.

Во село Чelopeк мнозинството е албанско население, а воедно е и родно место на тогашниот министер за внатрешни работи, Љубе Бошковиќ. Со мотелот стопанисува земјоделската задруга „Единство“ од Чelopeк, но истиот стои разурнат, полн со ѓубре, трева и грмушки и има отпор од дел од локалното население за да се обнови. На локацијата нема никаква ознака дека на тоа место се случило злосторство.

Најблиските роднини на Бобе и Светослав и понатаму се надеваат дека еден ден ќе се дознаат и ќе се осудат виновниците за ова злосторство.

Tokom rata, tačnije dve nedelje nakon potpisivanja Ohridskog okvirnog sporazuma, 26. avgusta 2001. godine, na radnim mestima čuvara motela „Brioni“, Svetoslav Trpkovski i Boge Ilievski su zlostavljani, a potom i ubijeni, od strane nepoznatih (do danas) izvršilaca. Oni su dvojicu muškaraca dinamitom vezali za potporni zid i razneli ih sa zgradom. Ne zna se da li su ovaj zločin počinili pripadnici ONA ili Albanske nacionalne armije (ANA), koja je bila manje brojna i protivila se Ohridskom okvirnom sporazumu. U svakom slučaju, ovaj ratni zločin je uključen u autentično tumačenje Zakona o amnestiji uz haške predmete koje je Haški tribunal vratio na suđenje u zemlji. Zakon o amnestiji je izglasan u Parlamentu Republike Makedonije 19. jula 2011. godine.

Čelopek je selo sa većinskim albanskim stanovništvom, a ujedno je i rodno mesto tadašnjeg ministra unutrašnjih poslova Ljube Boškovića. Motelom gazduje Zemljoradnička zadruga „Edinstvo“ iz Čelopeka, ali je objekat i dalje u ruševinama, pun otpada, trave i žbunja. Postoji otpor lokalnog stanovništva za njegovu obnovu. Na licu mesta nema nikakvih tragova da je tamo počinjen zločin.

Najbliža rodbina Boge i Svetoslava nada se da će jednog dana počinioci biti pronađeni i da će odgovarati za ovaj zločin.

14. Unnamed Photograph

Atdhe Mulla

Nexhmedin Gerxhaliu's yard is a cemetery, a final resting place for the 13 members of his family.

On May 31, 1999, his extended family was killed inside of their family home in the village Studime e Eperme, near Vushtrri.

He wanted to have his loved ones close to him and just outside the house which still stands indistinguishable from its look before the war. From the walls, half concrete and half wood, the 1999 calendar, his mother's carpets and throw blankets, the old sofas and furniture – everything echoes the life once lived inside those walls. He has long planned to transform it into a house museum and institutionalize the memory of his relatives killed in the massacre.

He fled to Germany in the beginning of the 90's as an economic migrant and supported his family during the oppression era of the Milošević regime. His migrant identity took him away from his family and almost a decade later saved him from death.

Serbian forces killed all the family members found inside the house on that fateful day: his wife and son, his mother, his brother and wife and their seven children, and his cousin.

Oborri i Nexhmedin Gerxhaliut është një varrezë, një vend ku përfundimisht pushojnë 13 anëtarë të familjes së tij.

Me 31 maj 1999, familja e tij e gjerë u vra brenda shtëpisë së tyre në fshatin Studime e Eperme, afër Vushtrrisë.

Ai dëshironte t' i kishte më të dashurit e tij afër në oborrin e shtëpisë e cila ende qëndron, thuajse e njëjtë siç ishte para luftës. Nga muret, gjysmë beton dhe gjysmë dru, kalendari i vitit 1999, tepihët dhe batanijet e nënës së tij, divanet dhe orenditë e vjetra – gjithçka jehon jetën që dikur u jetua brenda këtyre mureve. Ai ka planifikuar që një kohë të gjatë ta shndërrojë atë në një shtëpi muze dhe ta institucionalizojë kujtimin e të afërmëve të tij të vrarë në masakër.

Ai u largua në Gjermani në fillim të viteve të 90-ta si një emigrant ekonomik dhe mbështeti familjen e tij në periudhën shtypëse të regjimit të Miloševićit. Identiteti i tij prej emigranti e largoi atë nga familja e tij dhe gati një dekadë me vonë edhe e shpëtoi nga vdekja.

Forcat serbe vranë të gjithë anëtarët e familjes së tij që i gjetën brenda në shtëpi në atë ditë fatale: bashkëshorten, të birin dhe nënën e tij, vëllaun e tij së bashku me bashkëshorten dhe shtatë fëmijët e tyre si dhe kushëririn e tij.

Дворот на Неџмедин Герџалиу е гробишта, вечно почивалиште на 13 членови од неговото семејство.

На 31 мај 1999 година, неговото проширено семејство е убиено во нивниот дом во селото Горно Студиме, близу Вуштри.

Тој сакал своите блиски да ги има поблиску и затоа тие се погребани веднаш покрај куќата којашто сè уште го има задржано стариот изглед од војната. На ѕидовите со половина бетон, половина дрво закачен е календар од 1999 година, на подот послани се теписите од мајка му, ќебињата стојат врз креветите и мебелот е ист – сè одекнува на животот живеен во тие ѕидови. Неџмедин долго размислува куќата да ја трансформира во куќен музеј и да го институционализира споменот на неговите блиски убиени во масакрот.

Тој избегал во Германија на почетокот на 90-тите како економски мигрант и го поддржувал своето семејство за време на угнетувањето од страна на режимот на Милошевиќ. Неговиот идентитет како мигрант го оддалечил од семејството и речиси една деценија подоцна го спасил од смрт.

Српските сили ги убиле сите членови на семејството кои ги пронашле тој кобен ден во куќата: неговата сопруга и синот, неговата мајка, неговиот брат со сопругата и неговите седум деца и неговиот братучед.

Dvorište Nedžmedina Gerđžalijua je groblje, poslednje počivalište za 13 članova njegove porodice.

Dana 31. maja 1999. njegova šira porodica ubijena je u svojoj porodičnoj kući u selu Gornje Studime, blizu Vučitrna.

Želeo je da ima svoje najmilije blizu sebe i ispred kuće koja se izgledom ni danas ne razlikuje od pre rata. Od zidova, pola beton – pola drvo, kalendara za 1999. godinu, majčinih tepiha i čebadi, starih sofa i nameštaja – sve odzvanja životom koji se nekada živeo unutar tih zidova. Odavno je planirao da je transformiše u kuću-muzej i institucionalizuje sećanje na svoje rođake ubijene u masakru.

Pobegao je u Nemačku početkom 90-ih kao ekonomski migrant i izdržavao svoju porodicu tokom ere represije Miloševićevog režima. Njegov migrantski identitet udaljio ga je od porodice, i skoro deceniju kasnije spasio od smrti.

Srpske snage su tog kobnog dana ubile sve članove porodice zatečene u kući: njegovu ženu i sina, njegovu majku, njegovog brata, ženu i njihovo sedmero dece, i njegovog rođaka.

15. Unnamed Photograph

Borislav Pešić Blagoja

According to data collected from several sources, in the 1991-1995 war in Croatia, it has been recorded that about 7500 Serbs were killed/missing in total.

The families of the victims, who set out on their own to find out the truth about the fate of their missing loved ones, founded The Association of families of missing and dead "Suza". In the association's database, out of the total number of missing and dead Serbs in Croatia, 3,263 people have been recorded.

The association collects data and information on missing persons, represents families and their interests in public, helps families to overcome psycho-social and legal problems caused by the disappearance of their family members, keeps them together, sharing pain and uncertainty with them.

There are 36 registered and unexhumed graves in Croatia today. 1500 missing people are still waiting for their first and last names to be given back to them.

Sipas të dhënave nga burime të ndryshme, në luftën e viteve 1991-1995 në Kroaci, janë evidentuar gjithsej rreth 7500 serbë të vrarë / zhdukur.

Familjet e viktimave, të cilët kanë nisur vet kërkimet për të vërtetën dhe fatin e më të dashurve të tyre të zhdukur, themeluan shoqatën e familjeve të të pagjeturve dhe të vrarëve "Suza". Sipas të dhënave të shoqatës, nga numri i përgjithshëm i serbëve të zhdukur dhe të vrarë në Kroaci, janë regjistruar 3263 persona.

Shoqata mbledh të dhëna dhe informacione për personat e zhdukur, përfaqëson familjet dhe interesat e tyre në publik, ndihmon familjet për të kapërcyer problemet psiko-sociale dhe ligjore të shkaktuara nga zhdukja e familjarëve të tyre, i mban ata të bashkuar, duke ndanë dhimbjen dhe të pa zbuluarat me ta.

Sot në Kroaci janë 36 varre të regjistruara dhe të pazhvarrosura. 1500 të zhdukur janë ende në pritje të kthimit të emrit dhe mbiemrit të tyre.

Според податоците кои се собрани од повеќе извори за војните во периодот од 1991 г. до 1996 г. во Хрватска, вкупно се евидентирани околу 7500 загинати/исчезнати Срби.

Семејствата на жртвите кои сами тргнаа во потрага за вистината и судбината на нивните најблиски кои се исчезнати, го формираа здружението на семејства на исчезнати и загинати лица „Солза“. Во базата на податоци од здружението, од вкупниот број на исчезнати и загинати лица Срби во Хрватска, евидентирани се 3263 лица.

Здружението собира податоци и информации за исчезнатите, ги претставува семејствата и ги застапува нивните интереси во јавноста. Им помага на семејствата полесно да ги надминат психо-социјалните и правните проблеми, кои настанале како последица од исчезнувањето на членовите од нивните семејства, ги одржува заедно и ја дели со нив болката и неизвесноста.

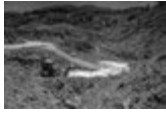
Денес, во Хрватска постојат 36 регистрирани гробници кои не се ексхумирани. 1500 исчезнати лица, чекаат да им се вратат имињата и презимињата.

Prema prikupljenim podacima iz više izvora u ratu od 1991. do 1995. godine u Hrvatskoj, evidentirano je oko 7500 ukupno poginulih/ nestalih Srba.

Porodice žrtava koje su same krenule za istinom o sudbini nestalih svojih najbližih, osnovalе su udruženje porodica nestalih i poginulih lica "Suza". U bazi podataka udruženja od ukupnog broja nestalih i poginulih Srba u Hrvatskoj evidentirane su 3263 osobe.

Udruženje prikuplja podatke i informacije o nestalima, predstavlja porodice i zastupa njihove interese u javnosti, pomaže porodicama da lakše prevaziđu psiho-socijalne i pravne probleme nastale nestankom članova njihovih porodica, održava ih na okupu, deleći sa njima bol i neizvesnost.

U Hrvatskoj danas postoji 36 registrovanih i neekshumiranih grobnica. 1500 nestalih osoba i dalje čekaju da im se vrati ime i prezime.

16. Unnamed Photograph

Atdhe Mulla

Six years of excavation in an open-cast mine in Kiževak, near Raška, the Serbian town bordering northern Kosovo, were officially brought to an end on May 26, 2021. The remains of nine people still missing from the Kosovo war were confirmed bringing to a closure the agony and waiting of their families.

The discovery is the 5th site containing such mass graves from the Kosovo War to have been located in Serbia.

For the experts involved in finding the victims – the European Union Rule of Law Mission in Kosovo (EULEX), the Kosovo Institute of Forensic Medicine, and the Serbian and Kosovo Governments' respective Commission on Missing Persons – it proved to be the most challenging investigation of all from Kosovo's war. They had information that there were bodies of Kosovar Albanians, but they didn't know the exact location. It was only in 2020, that the first human remains in the quarry site were discovered after several unsuccessful excavation seasons – usually in spring and summer – with a breakthrough happening only after the use of aerial images from 1999 that were made available only in 2019.

Gjashtë vite gërmime në një minierë të hapur në Kizhevak, afër Rashkës, qytetit serb në kufi me Kosovën veriore, përfunduan zyrtarisht më 26 maj 2021. Mbetjet e nëntë personave ende të pagjetur nga lufta në Kosovë u konfirmuan duke përfunduar agoninë dhe pritjen e familjarëve të tyre.

Ky zbulim përbën vendin e pestë që përmban varreza të tilla masive nga lufta e Kosovës, të gjetura në Serbi.

Për ekspertët e përfshirë në gjetjen e viktimave - Misionin e Bashkimit Evropian për Sundimin e Ligjit në Kosovë (EULEX), Institutin e Mjekësisë Ligjore të Kosovës dhe Komisionet përkatëse për Personat e Pagjetur të Qeverisë së Kosovës dhe Serbisë - ky doli të ishte hetimi më sfidues nga lufta e Kosovës. Ata kishin informata se kishte mbetje mortore të shqiptarëve të Kosovës, por nuk e dinin vendndodhjen e saktë. Tek në vitin 2020, mbetjet e para njerëzore në vendin e gurores u zbuluan pas disa sezoneve të pasuksesshme të gërmimeve - zakonisht në pranverë dhe verë - me një zbulim të madh që ndodhi vetëm pas përdorimit të imazheve ajrore nga viti 1999, që u vunë në dispozicion në vitin 2019.

По шест години работа на отворен коп во рудникот Кижевак, во близина на српскиот град Раска, на границата со северно Косово, на 26 мај 2021 година ископувањата и официјално завршија. Останките на девет дотогаш исчезнати луѓе од Косово беа потврдени и се заврши долгогодишната агонија и чекање од нивните семејства.

Станува збор за петто место откриено во Србија со вакви масовни гробници од војната во Косово.

За експертите вклучени во пронаоѓањето на жртвите – Мисијата на Европската Унија за владеење на правото во Косово (ЕУЛЕКС), Косовскиот институт за судска медицина и Комисијата за исчезнати лица формирана од владите на Србија и Косово – овој случај е со најмногу предизвици во истрагата од сите случаи од војната во Косово. Тие имале информации дека има тела на косовски Албанци, но не ја знаеле точната локација. Дури во 2020 година се откриени првите човечки остатоци во каменоломот по неколку неуспешни ископувања за време на сезоните пролет и лето. Забрзување на истрагата се случило дури по користењето на снимки снимени одозгора, од 1999 година, што биле достапни дури во 2019 година.

Šest godina iskopavanja na površinskom kopu u Kiževku, kod Raške, srpskog grada koji se graniči sa severom Kosova, zvanično je okončano 26. maja 2021. godine. Potvrđeni su posmrtni ostaci devet osoba koje se još vode kao nestale u ratu na Kosovu, čime je okončana agonija i čekaње njihovih porodica.

Ovo otkriće je peta lokacija na kojoj se nalaze takve masovne grobnice iz rata na Kosovu, a koja se nalazi u Srbiji.

Za stručnjake uključene u pronalaženje žrtava – Misiju Evropske unije za vladavinu prava na Kosovu (EULEKS), Kosovski institut za sudsku medicinu i odgovarajuću Komisiju za nestala lica Vlade Srbije i Kosova – pokazalo se da je to bila najizazovnija istraga od svih iz kosovskog rata. Imali su informacije da se tamo nalaze tela kosovskih Albanaca, ali nisu znali tačnu lokaciju. Tek 2020. godine otkriveni su prvi ljudski ostaci na lokalitetu kamenoloma, nakon nekoliko neuspešnih sezona iskopavanja – obično u proleće i leto – a napredak se dogodio tek nakon upotrebe snimaka iz vazduha iz 1999. koji su objavljeni tek 2019. godine.

17. Unnamed Photograph

Atdhe Mulla

When the war was officially over, Albanian refugees returned to their liberated homes. But as they did so, a new kind of a complicated and gloomy reality was emerging.

In the power vacuum created by the withdrawal of the Serbian war machinery, Serbs feared reprisal attacks, causing a large number to flee toward the north. In the meantime, the prophecy of revenge attacks began to play out. Within weeks of Kosovo's liberation, more than 1,000 Serbs and hundreds of other minorities were killed or went missing in the immediate aftermath of the war.

The missing Serbs remain a prohibited topic of the public discourse and invisible from the public sphere in Kosovo. Families can only pay a tribute and honor the memory of their loved ones that are still missing in front of the missing people monument Gračanica, the most important cultural town for Serbs in central Kosovo.

Me përfundimin zyrtar të luftës, refugjatët shqiptarë u kthyen lirshëm në shtëpitë e tyre. Por në të njëjtën kohë po shfaqej një realitet i ri, i zyrtë e i ndërlikuar.

Në vakumin e pushtetit të krijuar nga tërheqja e makinerisë serbe të luftës, serbët kishin frikë nga sulmet hakmarrëse, duke bërë që një numër i madh i tyre të iknin drejt veriut. Në ndërkohë, profecia e sulmeve hakmarrëse filloi të dukej. Brenda disa javësh pas çlirimit të Kosovës, më shumë se 1000 serbë dhe qindra pjesëtarë të pakicave të tjera u vranë ose u zhdukën menjëherë pas luftës.

Çështja e serbëve të zhdukur mbetet ende një temë e padiskutuar nga diskursi publik dhe joprezente në sferën publike në Kosovë. Ajo çka mund të bëjnë familjet në këtë situatë është vetëm të bëjnë homazhe dhe të nderojnë kujtimin e më të dashurve të tyre që ende mungojnë para monumentit të të zhdukurve në Graçanicë, i cili është qyteti më i rëndësishëm kulturor për serbët në Kosovën qendrore.

Koга војната конечно заврши, албанските бегалци се вратија во своите ослободени домови. Но додека го правеа тоа, нов вид комплицирана и мрачна реалност беше на повидок.

Во моќниот вакуум создаден со повлекувањето на српската воена машинерија, Србите стравуваа од одмазднички напади, па во голем број бегаа кон Север. Во меѓувреме предвидувањето за одмаздничко сценарио се оствари. За неколку недели од ослободувањето на Косово, веднаш по завршувањето на војната, над 1000 Срби и стотици припадници на малцинските заедници беа убиени или исчезнаа.

Исчезнатите Срби остануваат забранета тема во јавниот дискурс или се невидливи во јавната сфера во Косово. Семејствата можат само да им оддадат чест на своите сакани кои сè уште се исчезнати пред споменикот за исчезнати лица во Грачаница, најважниот културен центар на Србите во централно Косово.

Kada je rat zvanično završen, albanske izbeglice su se vratile u svoje oslobođene domove. Ali kako su to činili, pojavila se nova vrsta komplikovane i sumorne stvarnosti.

U vakuumu moći koji je stvoren povlačenjem srpske ratne mašinerije, Srbi su se plašili odmazde, zbog čega je veliki broj pobegao ka severu. U međuvremenu je počelo da se odigrava proročanstvo osvetničkih napada. U roku od nekoliko nedelja od oslobođenja Kosova, više od 1.000 Srba i stotine drugih manjina je ubijeno ili je nestalo, neposredno nakon rata.

Nestali Srbi ostaju zabranjena tema javnog diskursa i nevidljivi u javnoj sferi na Kosovu. Porodice svojim najmilijima koji su i dalje nestali mogu samo da odaju počast i čuvaju sećanje na njih ispred spomenika nestalima u Gračanicu, najvažnijem kulturnom gradu Srba na centralnom Kosovu.

18. Memorial Plaque at the Graveyard of the Killed Civilians in Ljuboten – 31.03.2022

Arbnora Memet

In the morning of the 12th of August 2001, after previous military actions nearby the village of Ljuboten, the Macedonian Security Forces entered this village and committed a massacre over ten civilians of Albanian ethnicity, while they also beat and abused tens of other civilians.

On the memorial plaque that was built by the local villagers, the names of killed are placed and divided by the way they were killed. The youngest, the 6 years old Erxhan Aliu, together with Memet Memeti and Dalip Murati were killed during the shelling of the village. Rami Jusufi, Xhelal Bajrami, Kadri Jashari, Sulejman Bajrami, Bajram Jashari and Muharrem Ramadani were shot/executed in the village, while Atulla Qahili died at the Police Station Mirkovci, after he was brutally beaten along with tens of other people who survived.

The Security Forces responsible for this massacre burned down 14 houses in the village, and the same day around 90 men of Albanian ethnicity who were fleeing the village were abused by other police members at the police control point near the village, in police stations throughout Skopje, as well as in the Primary Court and the City Hospital in Skopje.

The Police Unit which committed the war crime was under the command of Johan Tarchulovski. Against him and the then Minister of Internal Affairs Ljube Boshkovski, there was an open case at the International Court for War Crimes at The Hague. Ljube Boshkovski was exonerated from the

accusation while Johan Tarchulovski in 2007 was sentenced to 12 years of imprisonment for the war crime. He is the only citizen from Macedonia convicted for war crimes during the war in 2001, and he was granted early amnesty (pardon) once he served 8 years at the Prison in Diez, Germany.

Upon his return from prison, Tarchulovski was greeted at the Airport by the then high government figures, after which a celebration in the town square took place.

Afterwards, Tarchulovski became politically active, and he even became a Member of Parliament from VMRO-DPMNE at the Parliament of the Republic of Macedonia.

Në mëngjesin e 12 gushtit të vitit 2001, pas aksioneve të mëparshme ushtarake në afërsi të fshatit Luboten, Forcat e Sigurisë të Maqedonisë hynë në këtë fshat dhe kryen masakër mbi dhjetë civilë me përkatësi etnike shqiptare, ndërsa rrahën dhe torturuan dhjetë civilë të tjerë.

Në pllakën përkujtimore që është ndërtuar nga fshatarët vendas janë vendosur emrat e të vrarëve duke i ndarë ata sipas mënyrës se si janë vrarë. Më i riu, 6 vjeçari Erxhan Aliu, së bashku me Memet Memetin dhe Dalip Muratin mbetën të vrarë gjatë granatimeve në fshat. Rami Jusufi, Xhelal Bajrami, Kadri Jashari, Sulejman Bajrami, Bajram Jashari dhe Muharrem Ramadani janë qëlluar/ ekzekutuar në fshat, ndërsa Atulla Qahili ka vdekur në stacionin policor në Mirkovc, pasi ishte rrahur brutalisht nga Forcat e Sigurisë të Maqedonisë, bashkë me dhjetëra persona të tjerë që kishin shpëtuar.

Forcat e Sigurisë përgjegjëse për këtë masakër dogjën 14 shtëpi në atë fshat, dhe po atë ditë rreth 90 burra me përkatësi etnike shqiptare që po iknin nga fshati ishin keqtrajtuar nga pjesëtarë të tjerë të policisë tek pika e kontrollit policor afër fshatit, në stacionet policore në Shkup, si dhe në Gjykatën Themelore dhe në spitalin e qytetit në Shkup.

Njësia policore që kishte kryer krim luftë në këtë fshat, ishte nën komandën e Johan Tarçulovskit. Ndaj tij dhe ndaj ministrit të atëhershëm të Punëve të Brendshme, Ljube Boshkovski, ishte hapur një rast në Gjykatën

Ndërkombëtare për Krime Luftë në Hagë. Ljube Boshkovski u lirua nga akuzat, ndërsa Johan Tarçulovski në vitin 2007 u dënua me 12 vjet burg për krim luftë. Ai është i vetmi qytetar nga Maqedonia i dënua për krime luftë gjatë luftës në vitin 2001, dhe atij i është dhënë amnisti e parakohshme (falje), pasi kishte kryer 8 vite në burgun e Diez të Gjermanisë.

Kur u kthye nga burgun, Tarçulovski u prit në aeroport nga figura të larta shtetërore të atëhershme, ndërsa kishte edhe një festë në sheshin e qytetit për nder të tij.

Më pas, Tarçulovski u kyç në politikë dhe u bë edhe deputet i VMRO-DPMNE-së në Kuvendin e Republikës së Maqedonisë.

Утрото на 12 август 2001 г., по претходните воени дејства блиску селото Љуботен, македонските безбедносни сили влегле во селото и извршиле масакр врз десет цивили од албанска етничка припадност, а тепале и малтретирале десетмина други.

На спомен-плочата изградена од соселаните стојат имињата на убиените, поделени според начинот на кој загинале. Најмалиот, шестгодишниот Ерцан Алиу, заедно со Мемет Мемети и Далип Мурати загинале при гранатирањето на селото. Рами Јусуфи, Џелал Бајрами, Кадри Јашари, Сулејман Бајрами, Бајрам Јашари и Мухарем Рамадани биле стрелани/егзекутирани во селото, додека Атула Кахили умрел во полициска станица Мирковци, откако бил брутално претепан заедно со десетмина други кои преживеале.

Безбедносните сили одговорни за овој масакр запалиле и 14 куќи во селото и истиот ден околу 90 мажи од албанска етничка припадност, кои бегале од селото, биле малтретирани од други припадници на полицијата кај полицискиот контролен пункт во близина на селото, во полициски станици низ Скопје, како и во Основниот суд и Градската болница во Скопје.

Полициската единица која го извршила военото злосторство била под команда на Јохан Тарчуловски. Против него, и тогашниот министер за внатрешни работи Љубе Бошковски, се водеше судски процес во Меѓународниот суд за воени злосторства

во Хаг, при што Љубе Бошковски беше ослободен од обвинението, а Јохан Тарчуловски во 2007 г. беше осуден на 12 години затвор за военото злосторство. Тој е единствениот граѓанин на Македонија осуден за воени злосторства за време на војната во 2001., и истиот беше предвремено помилуван откако одлежа 8 години во затворот во Диц, Германија.

При неговото враќање од затвор, Тарчуловски беше пречекан на аеродром од дел од тогашниот државен врв, а имаше и прослава на плоштадот во Скопје.

Тарчуловски потоа се вклучи во политиката, и стана и пратеник од редовите на ВМРО-ДПМНЕ во Собранието на Република Македонија.

Ујутро 12. avgusta 2001. godine, nakon prethodnih vojnih dejstava u blizini sela Ljuboten, makedonske snage bezbednosti su ušle u ovo selo i izvršile masakr nad deset civila albanske nacionalnosti, a tukli su i maltretirali još deset civila.

Na spomen-ploči koju su sagradili meštani ispisana su imena ubijenih, i podeljena po načinu na koji su ubijeni. Najmlađi, šestogodišnji Erdžan Aliju, zajedno sa Memetom Memetijem i Dalilom Muratijem, ubijen je tokom granatiranja sela. Rami Jusufi, Dželal Bajrami, Kadri Jašari, Sulejman Bajrami, Bajram Jašari i Muharem Ramadani su streljani/pogubljeni u selu, dok je Atula Kahili preminuo u policijskoj stanici Mirkovci, nakon što je brutalno pretučen sa još deset ljudi koji su preživeli.

Snage bezbednosti odgovorne za ovaj masakr, spalile su 14 kuća u selu, a istog dana oko 90 muškaraca albanske nacionalnosti koji su bežali iz sela, zlostavljani su od strane drugih pripadnika policije u blizini kontrolnog punkta policije, u blizini sela, u policijskim stanicama u Skoplju, kao i u Osnovnom sudu i Gradskoj bolnici u Skoplju.

Policijska jedinica koja je izvršila ratni zločin bila je pod komandom Johana Trčulovskog. Protiv njega, a potom i protiv ministra unutrašnjih poslova Ljubeta Boškovskog, pokrenut je postupak na Međunarodnom sudu za ratne zločine u Hagu. Ljube Boškovski je oslobođen optužbe, dok je Johan Trčulovski 2007. godine osuđen na 12 godina zatvora

zbog ratnog zločina. On je jedini državljanin Makedonije osuđen za ratne zločine tokom rata 2001. godine, a istovremeno mu je data prevremena amnestija (pomilovanje) nakon što je odležao 8 godina u zatvoru u Diezu u Nemačkoj.

Kada se vratio iz zatvora, Trčulovskog su na aerodromu dočekale tadašnje visoke političke ličnosti, nakon čega je upriličeno slavlje na gradskom trgu.

Nakon toga, Trčulovski se politički aktivirao, postao je poslanik predstavljajući VMRO-DPMNE u Sobranju Republike Makedonije.

19. Unnamed Photograph

Borislav Pešić Blagoja

The International Committee of the Red Cross, at the request of the families of the victims, has determined that there are about 6000 cases of missing persons as a result of the war in Kosovo. The whereabouts of more than 1600 people are still unknown. 420 of them are Serbs.

Nataša Šćepanović says: "Other civilians and natives of the city of Istok, all those who did not want to leave their homes in that period, suffered the same fate as my parents. Many are still being searched for today, and as time passes, there is less and less hope that their remains can be found and buried with dignity."

Ljušić Stanoje (64), pensioner, with an apartment in Milića Krstića Street no. 1, his sister Vulić Đurđa and her husband Mihajlo, Vulić Radoje (72), pensioner, his wife Stanica (59), housewife, and son Miodrag (40), an accountant in the company "Dubrava", and Đurić Petar (60), pensioner, Hvostanska Street no. 40, Serbs from Istok, went missing on the night of 29/30. June 1999. Dobrić Đorđe (61), a Serb from the village of Krnjina (Kerninë), municipality of Istok, a farmer, disappeared in late June 1999. Nedeljko Ranko, a Serb, was employed at the post office in Istok, and his wife Vlasta, a Slovenian, disappeared in late June 1999. Miloš Vujsić (57), a Serb from the village of Crkolež (Čerkolez), Istok municipality, was last seen on July 15, 1999. Savka Pejović (77), a Serb from Istok, disappeared in July 1999.

Komiteti Ndërkombëtar i Kryqit të Kuq, në bazë të kërkesës së familjeve të viktimave, ka konstatuar se janë rreth 6000 raste të personave të zhdukur si pasojë e luftës në Kosovë. Për më shumë se 1600 njerëz ende nuk dihet se ku janë. Prej tyre, 420 i përkasin nacionalitetit serb.

Natasha Shqëpanoviq thotë se "Fatin e prindërve të mi e përjetuan civilët dhe vendas të tjerë të qytetit të Istogut, të gjithë ata që në atë kohë nuk deshën të largoheshin nga pragu i shtëpisë së tyre. Shumë prej tyre janë ende në kërkim dhe me kalim të kohës, ka gjithnjë e më pak shpresa që eshtrat e tyre të gjenden dhe të varrosen me dinjitet."

Ljushiq Stanoje (64), pensionist, me banesë në rrugën Miliq Krstiq nr. 1, motra e tij Vuliq Gjurgja dhe bashkëshorti i saj Mihajlo, Vuliq Radoje (72), pensionist, bashkëshortja Stanica (59), amvise dhe djali Miodrag (40), kontabilist në kompaninë "Dubrava", dhe Gjuriq Petar (60), pensionisti, rruga Hvostanska nr. 40, Serb nga Istogu, u zhdukën natën e 29/30. Qershorit të vitit 1999. Gjorgje Dobriq (61), serb nga fshati Kerninë, komuna e Istogut, fermer, u zhduk në fund të qershorit të vitit 1999. Ranko Nedeljko, serb, ishte i punësuar në zyrën postare në Istog, ndërsa gruaja e tij Vlasta, sllovene, u zhduk në fund të qershorit 1999. Milosh Vujsiq (57), serb nga fshati Čerkolez, komuna e Istogut, është parë për herë të fundit më 15 korrik të vitit 1999. Savka Pejović (77), një serbe nga Istogu, u zhduk në korrik të vitit 1999.

Burimi: FDH (deklarata të dëshmitarëve) dhe KNKK

На барање на семејствата на жртвите, Меѓународниот Комитет на Црвениот Крст, утврдил дека постојат околу 6000 случаи на исчезнати како последица од војната на Косово. За повеќе од 1600 луѓе, сè уште не се знае каде се наоѓаат. Од нив, 420 се од српска националност.

Наташа Шћепановиќ вели: „Судбината на моите родители ја доживееја и останатите цивили и староседелци на градот Исток, сите оние кои во тој период не сакаа да го напуштат својот куќен праг. За многу и ден денес се трага, и како што проаѓа времето се е помала надежа дека нивните останки ќе бидат најдени и достоино погребани.“

Љушиќ Станоје (64 г.), пензионер со стан на, улица „Милиќ Крстиќ“ бр. 1, неговата сестра Вулиќ Ѓурѓа и нејзиниот сопруг Михајло, Вулиќ Радоје (72 г.), пензионер, неговата сопруга Станица (59 г.), домаќинка и синот Мiodrag (40 г.), сметководител во фирмата „Дубрава“, и Ѓуриќ Петар (60 г.), пензионер, ул. „Хвостанска“ бр. 40, Срби од Исток кои исчезнале во ноќта 29/30 јуни 1999 година. Добриќ Ѓорѓе (61 г.), Србин од селото Крњин (Kerninë), општина Исток, земјоделец, исчезнал на крајот од јуни 1999 година. Недељковиќ Ранко, Србин бил вработен во поштата во Исток, и неговата сопруга Вlasta, Словенка, исчезнала на крајот од јуни 1999 година. Вујисиќ Милош (57 г.), Србин од селото Цркoлез (Čerkolez), општина Исток, последен пат е виден на 15 јули 1999 година. Пејовиќ Савка (77 г.), Србинка од Исток, исчезнала во јули 1999 г.

Извор: ФХП (изјави на сведоци) и МКЦК

Меѓународни комитет Црвенот крста је, на основу захева порoдica жртava, утврдио да постоји око 6000 случајева несталих као последица рата на Косову. За више од 1600 лјуди се још увек не зна где се налазе. Од тога су 420 српске националности.

Nataša Šćepanović kaže "Sudbinu mojih roditelja doživeli su i ostali civili i starosedeoci grada Istoka, svi oni koji u tom periodu nisu hteli da napuste svoj kućni prag. Za mnogima se i danas traga, i kako vreme prolazi, sve je manje nade da se njihovi ostaci mogu pronaći i dostojno sahraniti."

Ljušić Stanoje (64), penzioner, sa stanom u ulici Milića Krstića br. 1, njegova sestra Vulić Đurđa i njen suprug Mihajlo, Vulić Radoje (72), penzioner, njegova supruga Stanica (59), domaćica, i sin Miodrag (40), računovoda u firmi "Dubrava", i Đurić Petar (60), penzioner, ulica Hvostanska br. 40, Srbi iz Istoka, nestali su u noći 29/30. juna 1999. godine. Dobrić Đorđe (61), Srbin iz sela Krnjina (Kerninë), opština Istok, zemljoradnik, nestao je krajem juna 1999. godine. Nedeljko Ranko, Srbin, zaposlen u pošti u Istoku, i njegova supruga Vlasta, Slovenka, nestali su krajem juna 1999. godine. Vujsić Miloš (57), Srbin iz sela Crkolež (Čerkolez), opština Istok, poslednji put je viđen 15. jula 1999. godine. Pejović Savka (77), Srkinja iz Istoka, nestala je u julu 1999. godine.

Izvor: FHP (izjave svedoka) i MKCK

20. Emigrations from Macedonia - 25.04.2022

Arbnora Memeti

The migrations of the people, caused by war, poor socio-economic conditions, the freedom to live and the degree of democracy, the politicization of each pore of society, the low quality of education, as well as the poor employment policies and care for the citizen, are our everyday life.

According to the latest Census in the country in 2021, the total population in the country is 1.836.713 inhabitants, which is for 185.834 less compared with the Census from 2002.

As a consequence of the war in 2001, the displacements, at first, were within the territory of our country. They began at the end of February 2001 in the villages of the northern parts of Macedonia, along the line of the border with Kosovo, and were intensified mid-March with the spread of the military actions towards Tetovo and later on towards Kumanovo.

In addition to internal displacements in the country, many of the people who lived in the regions affected by the war have also emigrated abroad. Unfortunately, to this day, there are no exact official data for the number of emigrants as a result of the war and the negligence of the state related to its consequences.

Migrimet e njerëzve të shkaktuara nga lufta, kushtet e këqija socio-ekonomike, liria për të jetuar dhe shkalla e demokracisë, partizimi i çdo pore të shoqërisë, cilësia e ulët e arsimit, si dhe politikat e dobëta të punësimit dhe të kujdesit për qytetarët janë përditshmëria jonë.

Sipas regjistrimit të përgjithshëm në vitin 2021, popullsia e përgjithshme në vend llogaritet të jetë 1.836.713 banorë, që është për 185.834 banorë më pak krahasuar me regjistrimin e popullsisë të vitit 2002.

Si pasojë e luftës së vitit 2001, zhvendosjet fillimisht ndodhnin brenda territorit të vendit tonë. Ato filluan në fund të shkurtit të vitit 2001 në fshatrat e pjesës veriore të Maqedonisë, përgjatë vijës kufitare me Kosovën, duke u intensifikuar nga mesi i marsit me përhapjen e aksioneve ushtarake drejt Tetovës e më vonë edhe drejt Kumanovës.

Përveç zhvendosjeve të brendshme në vend, shumë nga njerëzit që kanë jetuar në rajonet e prekura nga lufta, kanë emigruar edhe jashtë vendit. Fatkeqësisht, deri më sot nuk ka të dhëna të sakta zyrtare për numrin e emigrantëve, për shkak të luftës dhe neglizhencës së shtetit lidhur me pasojat e saj.

Миграциите на населението, предизвикани од војната, лошите социо-економски услови, слободата на живеење и степенот на демократија, партизацијата на сите пори на општеството, образованието со низок квалитет, како и лошите политики за вработување и грижа за граѓаните, се наше секојдневие.

Според најновиот попис во земјава од 2021 г., вкупното население во земјава е 1 836 713, што е за 185 834 помалку од бројот на население според пописот од 2002 г.

Како последица на војната од 2001., раселувањата првично беа во рамките на самата територија на земјата. Започнаа во февруари 2001 г., во селата на северот од Македонија, во појасот по должина на границата со Косово и се интензивираа кон средината на март 2001 г. Со ширењето на насилствата кон Тетово и подоцна и кон Куманово.

Покрај раселувањата внатре во земјава, многу од луѓето кои живеат во регионите опфатени со војната, се иселија и во странство. За жал, до денес не постојат официјални податоци за точниот број на иселени лица, заради војната и негрिјата на државата поврзана со последиците од неа.

Migracije naroda, uzrokovane ratom, lošim socio-ekonomskim uslovima, slobodom života i stepenom demokratije, politizacijom svake pore društva, lošim kvalitetom obrazovanja, kao i lošom politikom zapošljavanja i zbrinjavanja za građanina naša su svakodnevica.

Prema poslednjem popisu stanovništva u zemlji iz 2021. godine, ukupan broj stanovnika u državi je 1.836.713 stanovnika, što je za 185.834 stanovnika manje u odnosu na popis iz 2002. godine.

Kao posledica rata 2001. godine, raseljena su u početku bila na teritoriji naše zemlje. Počele su krajem februara 2001. godine u selima u severnim delovima Makedonije, duž linije granice sa Kosovom, a pojačane su sredinom marta, širenjem vojnih dejstava ka Tetovu i kasnije ka Kumanovu.

Pored internih raseljena u zemlji, mnogi ljudi koji su živeli u ratom zahvaćenim regionima emigrirali su i u inostranstvo. Nažalost, do danas nema tačnih zvaničnih podataka o broju emigranata, zbog rata i nemara države u vezi sa njegovim posledicama.

21. Unnamed Photograph

Atdhe Mulla

Eighteen years after the war, the body from the Kosovar's grave was exhumed from the remote village of Domaj i Hasit on the shore of Albania's Fierza Lake (Reservoir).

On September 18th, 2017, the day when excavation happened, Avdullah Hotaj from Kosovo and Zaim Thaci, an elderly man from Domaj in Albania led prosecution and institutional representatives to the site that was engraved in their memory for many years.

Avdullah and Zaim are two of many men who had buried a young man in his 20s in 1999, after finding his body – which had floated along Lake Fierza – washed up on the Domaj shore.

Since police and the locals had not identified the deceased as a citizen of Albania, they assumed he had come from across the border in Kosovo and dubbed the place where they buried him "the Kosovar's grave".

They had to dig for about two hours to find what the Kosovo state representatives had come to verify: The body of the person, who is suspected to be a Kosovar killed during the war and disappeared in April 1999.

Tetëmbëdhjetë vite pas luftës, trupi i kosovarit u zharros nga fshati Domaj. Has, në brigjet e liqenit të Fierzës në Shqipëri.

Me 18 shtator 2017, ditën kur zhvarrimi ndodhi, Avdullah Hotaj nga Kosova dhe Zaim Thaçi, një person i moshuar nga fshati Domaj në Shqipëri shoqëruan përfaqësuesit institucional dhe prokurorinë në vendin që mbeti i gdhendur në kujtesën e tyre për shumë vite.

Avdullahu dhe Zaimi janë dy nga shumë burrat që e kishin varrosur një të ri në të 20-at e tij në vitin 1999, pasi që gjetën trupin e tij - i cili ishte bartur përgjatë Liqenit të Fierzës - në brigjet në Domaj.

Meqë policia dhe banorët nuk e kishin identifikuar të ndjerin si një qytetar të Shqipërisë, ata supozuan që trupi i tij kishte ardhur nga përtej kufirit me Kosovën, dhe vendin ku e varrosën e quajtën si "varri i kosovarit".

Atyre iu desh të gërmonin rreth dy orë për të gjetur çfarë kishin ardhur për të verifikuar përfaqësuesit e shtetit të Kosovës: Trupin e një personi, i cili dyshohej të ishte kosovar i vvarë dhe i zhdukur gjatë luftës në prill të vitit 1999.

Осумнаесет години по војната, телото од еден косовски гроб е откопано и ексхумирано од зафрленото село Домај и Хасит на брегот на езерото Фиерза во Албанија.

На 18 септември 2017 година, на денот кога е извршено откопувањето, Авдула Хотај од Косово и Заим Таџи, повозрасен маж од Домај, Албанија ги воде институционалните претставници и обвинители кон локалитетот кој долги години бил врежан во нивното сеќавање.

Авдула и Заим се само двајца од повеќето мажи кои го закопале телото на младиот Косовец кој во 1999 год. имал дваесетина години. Телото пловело на површината на Езерото Фиерза – на брегот на Домај.

Бидејќи полицијата и мештаните не успеале да го идентификуваат телото на починатиот како државјанин на Албанија, тие претпоставиле дека тој дошол преку границата со Косово, а местото каде што го погребале го нарекле „Гробот на Косовецот“.

Тие мораа да копаат околу два часа за да го најдат она што претставниците на косовската држава сакаа да го потврдат: Телото му припаѓа на лице за коешто постои сомневање дека е исчезнато во април 1999 година.

Osamnaest godina posle rata, telo iz groba Kosovara ekshumirano je iz zabačenog sela Domaj i Hasit na obali albanskog jezera.

Dana 18. septembra 2017. godine, na dan iskopavanja, Avdulah Hotaj sa Kosova i Zaim Taçi, stariji čovek iz Domaja u Albaniji, doveli su tužilaštvo i predstavnike institucija do mesta koje im je dugo godina uklesano u sećanje.

Avdulah i Zaim su dvojica od mnogih muškaraca koji su 1999. godine sahranili mladića u dvadesetim godinama, nakon što je njegovo telo – koje je bilo plutalo duž jezera Fierza – voda izbacila na obalu Domaj.

S obzirom da policija i meštani nisu identifikovali pokojnika kao državljanina Albanije, prepostavili su da je došao preko granice sa Kosovom, i mesto gde su ga sahranili nazvali „grob Kosovara“.

Morali su da kopaju oko dva sata da bi pronašli ono što su predstavnici kosovske države došli da provere: Telo osobe za koju se sumnja da je Kosovar, ubijen tokom rata i nestao u aprilu 1999.

22. The gravestone plaques and a photograph of the civilian victims of the Zymberi family at the Graveyard of the Fallen Martyrs in Slupchane – 29.03.2022

Nake Batev

On May 24th 2001, during the shelling of the village Slupchane in the Municipality of Lipkovo where there was heavy fighting between NLA and the Macedonian Security Forces, while the local population was hiding in basements, in one of them many members of the Zymberi family were severely injured and killed.

The shelling of the village started at 08:00 am, and at 10:10 am, a grenade hit a concrete wall of the basement where 80 civilians from the village hid, most of whom were members of the Zymberi family. The grenade went through the concrete wall, entered the basement, and killed 6 people on the spot: Selvije Zymbery (34 years old), with her children Mersim Zymbery (8 years old) and Hisnije Zymberi (2 years old), as well as other members of the family, Sizane Zymberi (25 years old), Jenuz Zymberi (18 years old) and Neale Zymberi (14 years old).

From severe bodily injuries, in hospitals, died Valbona Zymberi (6 years old), as well as Nirimane Zymberi (29 years old) who died during childbirth along with her baby, Fitore Zymberi (1 day old), as well as another baby Fitor Zymbery (1 day old), whose mother was severely injured.

The first seven people who were killed were buried by the family the same night, with help from NLA members, due to the impossibility to do the funeral during the day, with ongoing shelling. Officially, the death of these civilians is considered as collateral damage.

On the photograph that is shown are the names and the photos of the killed family members, with a description in the middle stating "Martyrs of the war – The Zymberi Family". The photo was created in 2002 and has since then been used by the family for commemorations.

The graves of the civilian victims of the Zymberi family are within a larger memorial graveyard where graves of military NLA members are also placed. Over the years, the graveyard was upgraded with several objects. The newly built complex with the memorial graveyard was solemnly promoted on 2nd of May 2022.

Më 24 maj të vitit 2001, gjatë një granatimi mbi fshatin Slupçan të Komunës së Likovës, pati luftime të ashpra ndërmjet UÇK-së (Ushtrisë Çlirimtare Kombëtare) dhe Forcave të Sigurisë së Maqedonisë, ndërsa vendasit po fshiheshin nëpër bodrume, në njërin prej të tyre ishin plagosur dhe vrarë shumë anëtarë të familjes Zymberi.

Granatimet mbi fshatin kishin filluar në orën 08:00 të mëngjesit, ndërsa në ora 10:10 një granatë kishte goditur murin prej betoni të bodrumit ku qëndronin të fshehur 80 civilë, banorë të fshatit, shumica e të cilëve ishin anëtarë të familjes Zymberi. Granata ka shpuar murin prej betoni dhe ky shpërthyer brenda, me çka në vend kanë vdekur 6 persona: Selvije Zymberi (34 vjeçe), me fëmijët e saj Mersim Zymberi (8 vjeç) dhe Hisnije Zymberi (2 vjeçe), si dhe anëtarë të tjerë të familjes, Sizane Zymberi (25 vjeçe), Jenuz Zymberi (18 vjeç) dhe Neale Zymberi (14 vjeçe).

Nga lëndimet e rënda trupore në spital kishin vdekur Valbona Zymberi (6 vjeçe), si dhe Nirimane Zymberi (29 vjeçe) e cila kishte ndërruar jetë gjatë lindjes së foshnjës së saj Fitore Zymberi (1 ditë), si dhe një foshnje tjetër, Fitor Zymberi (1 ditë), nëna e të cilit ishte e lënduar rëndë.

Shtatë personat e parë të vrarë u varrosën nga familja po atë natë me ndihmën e pjesëtarëve të UÇK-së (Ushtrisë Çlirimtare Kombëtare), për shkak të pamundësisë së varrimit gjatë ditës, si rezultat i granatimeve të vazhdueshme. Zyrtarisht, vdekja e këtyre civilëve konsiderohet si dëm kolateral.

Në fotografinë e që shihet janë renditur emrat dhe fotot e familjarëve të vrarë, me përshkrimin "Martirët e luftës – Familja Zymberi". Fotografia është bërë në vitin 2002 dhe që atëherë familja e përdor për aktivitete përkujtimore.

Varret e viktimave civile të familjes Zymberi janë brenda një varreze përkujtimore ku janë vendosur edhe varret e pjesëtarëve të UÇK-së (Ushtrisë Çlirimtare Kombëtare). Me kalimin e viteve, kjo varrezë është rritur me disa objekte shtesë. Kompleksi i sapondërtuar i varrezave përkujtimore u përrua më 2 maj 2022.

На 24 мај 2001 г. при гранатирање на Слупчане во Општина Липково, каде што се водеа жестоки борби помеѓу ОНА и безбедносните сили на Република Македонија, додека локалното население се криело по подруми, тешко се повредени и загинаа повеќе членови од семејството Зимбери.

Гранатирањето на селото почнало во 8:00 часот, и во 10:10 граната удрила во бетонскиот ѕид на подрумот во кој биле засолнети околу 80 цивили од селото, поголемиот дел членови на семејството Зимбери. Гранатата го пробала бетонскиот ѕид и влетала внатре во подрумот, при што на лице место загинаа 6 луѓе, и тоа: Селвије Зимбери (34 г.) со своите деца Мерсим Зимбери (8 г.) и Хисније Зимбери (2 г.), како и другите членови од блиското семејство, Сизане Зимбери (25 г.), Јенуз Зимбери (18 г.), и Неале Зимбери (14 г.).

Од тешките телесни повреди во болница умрела Валбона Зимбери (6 г.), како и Ниримане Зимбери (29 г.) која умира при породување во тешки услови, заедно со своето бебе, Фиторе Зимбери (1 ден), како и друго новороденче, Фитор Зимбери (1 ден), чија мајка беше тешко повредена.

Првозагинатите седум лица, семејството ги погребало истиот ден вечерта, со помош на припадници на ОНА, поради неможноста тоа да се направи преку ден заради гранатирањето кое и понатаму траело. Официјално, нивното загинавање се смета за колатерална штета.

На фотографијата во кадарот се наредени имињата и фотографиите на загиналите членови на семејството и во средина пишува: „Мачениците на војната – Семејството Зимбери“. Фотографијата е направена во 2002 г. и оттогаш семејството ја користи при комеморации.

Гробовите на цивилните жртви од семејството Зимбери се поставени во рамките на пошироки спомен-гробништа во кои покрај нив има и гробници на воени жртви на припадници на ОНА. Подоцна, спомен-гробништата беа надградени со неколку објекти. Новоизградениот комплекс со спомен-гробништата беше свечено промовиран на 2 мај 2022 г.

Dana 24. maja 2001. godine, tokom granatiranja sela Slupčane u opštini Lipkovo, došlo je do žestokih borbi između ONA i makedonskih snaga bezbednosti, dok su se meštani krili u podrumima, u jednom od njih su teško stradali mnogi članovi porodice Zimberi.

Granatiranje sela počelo je u 08.00 časova, a u 10.00 časova granata je pogodila betonski zid podruma, gde se sakrilo 80 civila iz sela, među kojima su većina bili članovi porodice Zimberi. Granata je prošla kroz betonski zid, ušla u podrum i ubila 6 osoba: Selviје Zimberi (32 godine), sa decom Mersim Zimberi (8 godina) i Hisnije Zimberi (2 godine), kao i druge pripadnike porodice: Sizane Zimberi (25 godina), Jenuz Zimberi (18 godina) i Neale Zimberi (14 godina).

Od teških telesnih povreda, u bolnici je umrla Valbona Zimberi (6 godina), kao i Nirimane Zimberi (29 godina), koja je preminula na porođaju sa svojom bebom Fitore Zimberi (1 dan), kao i beba Fitor Zimberi (1 dan), čija je majka teško povredena.

Prvih sedam poginulih porodica je sahranila iste noći, uz pomoć pripadnika ONA, zbog nemogućnosti sahrane tokom dana, uz kontinuirano granatiranje. Zvanično, smrt ovih civila smatra se kolateralnom štetom.

Na snimku fotografije navedena su imena i fotografije ubijenih članova porodice, u sredini je ispisano „Mučeniци rata – porodica Zimberi“. Fotografija je nastala 2002. godine, i od tada porodica odobrava njeno korišćenje za komemoracije.

Grobovi civilnih žrtava porodice Zimberi nalaze se u okviru većeg memorijalnog groblja, gde se nalaze i grobovi vojnih pripadnika ONA. Tokom godina groblje je dograđeno sa nekoliko objekata. Novoizgrađeni kompleks sa spomen grobljem svečano je predstavljen 2. maja 2022. godine.

23. Unnamed Photograph

Borislav Pešić Blagoja

"My brother Slobodan, aged 55, was kidnapped at the entrance to Kačanik in June 1999. Unofficially, I received information that he spent a number of days in the police station in Kačanik, where he was tortured and mistreated. He was then allegedly taken to Albania, where his organs were removed, and parts of his body thrown into the river. I say again, this is unofficial. I don't know what the truth is.

I am asking Albanian neighbors and friends to let me find the remains and, if possible, the names and surnames of the perpetrators of the murders of my family members – father, mother and brother. Albanians are people with good and bad qualities, just like any other nation, and I will never say in my life that they are like this or that. I will never condemn anyone based on their nationality, but only the perpetrators of crimes against my family."

Milosav Stojković

"Vëllai im Sllobodan, 55 vjeç, u rrëmbye në hyrje të Kaçanikut në qershor të vitit 1999. Nga informacione jozyrtare thuhet se ai ka kaluar disa ditë në stacionin policor të Kaçanikut, ku është torturuar dhe keqtrajtuar. Më pas ai dyshohet se është dërguar në Shqipëri, ku i janë hequr organet dhe pjesë të tjera të trupit dhe i janë hedhur në lumë. E them sërish, këto janë informacione jozyrtare, nuk e di cila është e vërteta.

I kërkoj fqinjëve dhe miqve të mi shqiptarë të më ndihmojnë ti gjej mbetjet mortore dhe nëse është e mundur emrat dhe mbiemrat e atyre që kryen vrasjet e familjarëve të mi, babait, nënës dhe vëllait. Shqiptarët janë njerëz me cilësi të mira dhe të këqija, si edhe çdo komb tjetër dhe nuk do të them kurrë në jetën time që janë të atillë apo këtillë. Unë kurrë nuk do të gjykoj askënd në lidhje me kombësinë, por vetëm autorët e krimeve ndaj familjes sime".

Milosav Stojković

„Мојот брат Слободан, на 55 години беше киднапиран на влезот од Качаник во месец јуни 1999 година. Неофицијално, добив информации дека еден број на денови, бил во полициската станица во Качаник каде бил мачен и малтретиран. Потоа, наводно бил однесен во Албанија, каде му биле вадени органи, а делови од телото биле фрлени во река. Уште еднаш, напоменувам ова е неофицијално, не знам што од ова е вистина.

Ги молам комшиите и пријателите Албанци, да ги најдам посмртните останки, а по можност и имињата и презимињата од актерите на убиствата на членовите од моето семејство, татко, мајка и брат. Албанците се луѓе со добри и лоши карактеристики, како и секоја нација, и никогаш нема да кажам дека се вакви или такви. Никогаш нема да осудам некого, поврзано со националноста, туку исклучиво актерите на злосторот против моето семејство."

Милосав Стојковиќ

"Moj brat Slobodan, od 55 godina, je kidnapovan na ulazu u Kačanik u junu mesecu 99. godine. Nezvanično sam dobio informaciju da je jedan broj dana boravio u stanici policije u Kačaniku gde je mučen i maltretiran. Onda je navodno odveden u Albaniju gde su mu vadeni organi i delovi tela bačeni u reku. Još jednom kažem, ovo je nezvanično, ne znam šta je tu istina.

Molim komšije i prijatelje Albance da nađem posmrtno ostatke i po mogućstvu imena i prezimena aktera ubistva mojih članova porodice, oca, majke i brata. Albanci su ljudi sa dobrim i lošim osobinama, kao i svaka nacija, i nikada u životu neću reći da su ovakvi ili onakvi. Nikada neću osuđivati nikoga vezano za nacionalnost, već isključivo aktere zločina protiv moje porodice."

Milosav Stojković

24. Unnamed Photograph

Atdhe Mulla

Children born after the war commemorate victims of the Studime Massacre on its anniversary. The massacre that happened in the village of Studime near Vushtri marks one of the most horrific events of the Kosovo war.

In the late hours of May 2, 1999, thousands of displaced Albanians expelled from their homes were traveling in a never-ending convoy. More than 110 civilians had been taken away from the queue and were killed by Serbian forces in a time period of two hours.

In a campaign of ethnic cleansing, thousands of Albanians from Vushtri and other surrounding villages were forced by Serbian forces to leave their homes at the end of March and the beginning of April. By May 2, Serbian forces launched an offensive, shelling several villages and forcing all those sheltered to flee. The displaced civilians from different parts of the area created one of the longest convoys seen during the war, symbolizing at its best what would become known as Kosovo's exodus.

The witnesses would later recall how Serbian police and paramilitaries pulled people from the convoy — mainly men — and then shot them in their custody in Studime.

Fëmijët e lindur pas luftës përkujtojnë viktimat e Masakrës së Studimes në përvjetorin e saj. Masakra që kishte ndodhur në fshatin Studime afër Vushtrrisë shënon një nga ngjarjet më të tmerrshme të luftës së Kosovës.

Në orët e vona të 2 majit të vitit 1999, mijëra shqiptarë të shpërngulur e të dëbuar nga shtëpitë e tyre po udhëtonin në një kolonë të pafund. Më shumë së 110 civilë ishin ndarë nga kolona dhe ishin vrarë nga forcat serbe në një periudhë kohore prej dy orësh.

Në një fushatë të spastrimit etnik, mijëra shqiptarë nga Vushtrria dhe fshatrat e tjera përreth u detyruan nga forcat serbe të largohen nga shtëpitë e tyre në fund të marsit dhe në fillim të prillit të vitit 1999. Më 2 maj, forcat serbe filluan një ofensivë, duke bombarduar disa fshatra dhe duke i detyruar të gjithë të largoheshin. Civilët e zhvendosur nga pjesë të ndryshme të atij rajoni krijuan një nga autokolonat më të gjata që u panë gjatë luftës, duke simbolizuar më së miri atë që do të bëhej e njohur si eksodi i Kosovës.

Dëshmitarët më vonë treguan se si policia dhe paramilitarët serbë tërhoqën njerëzit nga kolona – kryesisht burra – dhe më pas i çekzekutuan në Studime.

Деца родени по војната оддаваат почит на загиналите жртви на годишнината од масакрот во Студиме. Масакрот што се случил во селото Студиме близу Вуштри претставува еден од најужасните настани во војната во Косово.

Во доцните часови на 2 мај, 1999 година, илјадници раселени Албанци, избркани од своите домови патувале во конвој чијшто крај не се гледал. Над 110 цивили биле собрани од конвојот и убиеци во рок од два часа од страна на српските сили.

Во кампања за етничко чистење, илјадници Албанци од Вуштри и другите околни села биле принудени од српските сили да ги напуштат своите домови на крајот од март и почетокот на април. На 2 мај српските сили почнале офанзива во којашто бомбардирале повеќе села, при што сите засолнети биле приморани да се раселат. Раселените цивили од различни делови на оваа област создале еден од најдолгите конвои видени за време на војната, којшто го симболизира она што подоцна ќе стане познато како егзодусот на Косово.

Сведоците се присетуваат на тоа како српската полиција и паравоените сили извлекувале главно мажи од конвојот, коишто подоцна ги убивале во нивниот притвор во Студиме.

Деца родена после rata obeležavaju godišnjicu stradanja u Studimu. Masakr koji se dogodio u selu Studime kod Vučitrna označava jedan od najstrašnijih događaja u ratu na Kosovu. U kasnim satima 2. maja 1999. godine, hiljade raseljenih Albanaca proteranih iz svojih domova putovalo je u beskonačnom konvoju. Više od 110 civila odvedeno je iz reda i ubile su ih srpske snage u periodu od dva sata.

U kampanji etničkog čišćenja, hiljade Albanaca iz Vučitrna i drugih okolnih sela bile su primorane od strane srpskih snaga da napuste svoje domove krajem marta i početkom aprila. Do 2. maja srpske snage su krenule u ofanzivu, granatirajući nekoliko sela i primoravši sve zaklonjene da beže. Raseljeni civili iz različitih delova ove oblasti stvorili su jedan od najdužih konvoja viđenih tokom rata, simbolizujući, na najbolji način, ono što će postati poznato kao egzodus Kosova.

Svedoci će se kasnije prisećati kako su srpska policija i paravojne formacije izvlačili ljude iz konvoja — uglavnom muškarce — a zatim ih streljali u pritvoru u Studimu.

25. Matejče, a memorial place of IDPs, the Church Saint Mary (Sv. Bogorodica) – 05.04.2022

Nake Batev

G.I. is a displaced person from Matejče, Lipkovo. He is photographed in front of the Church "Uspenie na Presveta Bogorodica" that is a part of the Zhegligovski (Matejče) Monastery.

Matejče is an old village in the Lipkovo-Kumanovo region, with a long history and a multiethnic population composed mainly of Albanians, Serbs and Macedonians. But this permanently changed during the war in 2001, when the majority of the local population left their homes and the ethnic Serbs and Macedonians never came back.

The internally displaced persons from Matejče, mostly the ethnic Serbs and Macedonians, as well as those from the surrounding villages running from the war, were placed in the Collective Centers in the country, mostly in Kumanovo in the hotels "Kristal" and "Ku-Ba". They spent many years there, in extremely hard living conditions, and did not go back in their homes. Meanwhile, part of them left the country, part of them settled in Kumanovo and different places within the country. The reasons for not going back primarily are the mistrust, the fear, as well as the resistance from part of the local ethnic Albanian population.

The displaced Serbs and Macedonians from Matejče gather together every year at the Matejče Monastery on 21st of September for the holiday of "Mala Bogorodica", the Patron of the village and the Monastery. G.I. together with former co-villagers, every year they gather a week before the holiday and clean the road so that the others can get there,

given that the road is in a bad shape and neglected by the local authorities, as well as the monastery itself.

The monastery is in a desperate condition. NLA Headquarters were placed there in 2001, as a result of which it was damaged, set on fire and shelled. Over the years additional damage has been done to the complex.

G.I. është një person i zhvendosur nga Mateçi i Likovës. Ai është fotografuar para kishës "Uspenie na Presveta Bogorodica" që është pjesë e Manastirit Zhegligovski (të Mateçit).

Mateçi është një fshat i vjetër në rajonin e Likovës-Kumanovës, me histori të gjatë dhe me popullsi multi-etnike të përbërë kryesisht nga shqiptarë, serbë dhe maqedonas. Por kjo ndryshoi përgjithmonë gjatë luftës së vitit 2001, kur shumica e banorëve të fshatit lanë shtëpitë e tyre, ndërsa serbët dhe maqedonasit nuk u kthyen më.

Të zhvendosurit nga Mateçi, kryesisht serbë dhe maqedonas, si dhe ata nga fshatrat përreth, duke ikur nga lufta janë vendosur në qendrat kolektive në vend, kryesisht në Kumanovë në hotelet "Kristal" dhe "Ku- Ba". Ata kanë qëndruar shumë vite atje në kushte jashtëzakonisht të këqija të jetesës dhe nuk u kthyen më në shtëpitë e tyre. Ndërkohë, një pjesë e tyre u larguan nga vendi, një pjesë e tyre u vendosën në Kumanovë dhe vende të ndryshme brenda Maqedonisë. Arsyet për të mos u kthyer ishin kryesisht mosbesimi, frika, si dhe rezistenca e një pjese të popullatës shqiptare vendase.

Serbët dhe maqedonasit e zhvendosur nga Mateçi, më 21 shtator mbledhen çdo vit së bashku në Manastirin e Mateçit për festën e "Mala Bogorodica", patrones së fshatit dhe manastirit. G.I., bashkë me bashkëfshatarët e tij të dikurshëm, çdo vit mbledhen një javë para festës dhe pastrojnë rrugën për të tjerët që do vijnë atje, duke qenë se rruga është në gjendje

të keqe dhe e lënë pas dore nga autoritetet lokale, ashtu siç është edhe vet manastiri.

Manastiri është në gjendje të mjerueshme. Aty ishte vendosur Shtabi i UÇK-së (Ushtrisë Çlirimtare Kombëtare) në vitin 2001 dhe kjo kishë ishte dëmtuar, djegur dhe granatuar. Me kalimin e viteve në këtë kompleks dëmtimet veçse janë shtuar.

Г.И., раселено лице од Матејче, Липково, фотографиран пред црквата „Успение на Пресвета Богородица“ во рамките на Жеглиговскиот (Матеички) манастир.

Матејче е старо село во Липковско-кумановскиот Регион, со долга историја и мултиетничко население составено претежно од Албанци, Срби и Македонци. Но, тоа трајно се промени во војната во 2001 г., кога своите домови ги напушти поголемиот дел од населението, а етничките Срби и Македонци не се вратија.

Внатрешно раселените лица од Матејче, особено етничките Срби и Македонци, како и тие од околните села од овој регион, во текот на војната бегајќи од истата беа сместени во колективните центри отворени од државата, посебно во Куманово, хотел „Кристал“ и хотел „Ку-Ба“. Таму поминаа повеќе години, во исклучително тешки услови, и не се вратија во своите домови. Во меѓувреме дел од нив ја напуштија државата, дел се преселија во Куманово и низ разни места во земјата. Причините зошто не се вратија првично се: недоверба, страв, како и отпорот на дел од албанското етничко население.

Раселените Срби и Македонци од Матејче секоја година се собираат во Матеичкиот манастир на 21 септември кога е и празникот „Мала Богородица“, патронот на црквата и селото. Г.И. заедно со други свои поранешни соселани секоја година се собираат некоја недела пред празникот и

го чистат патот за да можат останатите да стигнат дотаму, со оглед на тоа дека патот дотаму е лош и запоставен од надлежните, вклучително и самиот манастир.

Манастирот се наоѓа во очајна состојба. Таму беше сместен штаб на ОНА во 2001 година, поради тоа беше оштетен, запален и гранатиран. Низ годините, во комплексот се направени дополнителни штети.

G.I. je raseljeno lice iz Matejca, Lipkovo. Slika je ispred crkve „Uspenie na Presveta Bogorodica“ koja je deo manastira Žegligovski (Matejce).

Matejče je staro selo u lipkovsko-kumanovskom regionu, sa dugom istorijom multietničkog stanovništva, sastavljenog uglavnom od Albanaca, Srba i Makedonaca. Ali, to se trajno promenilo tokom rata 2001. godine, kada je većina lokalnog stanovništva napustila svoje domove, dok se etnički Srbi i Makedonci nikada nisu vratili.

Interno raseljena lica iz Matejča, uglavnom srpske i makedonske nacionalnosti, kao i oni iz okolnih sela, izbegli od rata, smešteni su u kolektivne centre u zemlji, uglavnom u Kumanovu, u motele „Kristal“ i „Ku- Ba“. Tamo su proveli mnogo godina, gde su uslovi života bili izuzetno loši, i nisu se vraćali u svoje domove. U međuvremenu, deo njih je napustio zemlju, deo se nastanio u Kumanovu i raznim mestima u zemlji. Razlozi zbog kojih se nisu vratili u svoja rodna sela bili su uglavnom nepoverenje, strah, kao i otpor dela lokalnog albanskog stanovništva.

Raseljeni Srbi i Makedonci iz Matejča okupljaju se 21. septembra u manastiru Matejče na praznik Male Bogorodice. Seoski i manastirski ktitor G.I. zajedno sa svojim nekadašnjim seoskim prijateljima, svake godine se okuplja nedelju dana pre praznika i očisti put da bi i ostali stigli, s obzirom da je put u lošem stanju i zapušten od strane lokalne vlasti, kao i manastira.

Manastir je u očajnom stanju, tu je 2001. godine postavljen štab ONA, a ova crkva je oštećena, spaljena i granatirana. Tokom godina u ovom kompleksu napravljena je dodatna šteta.

26. Unnamed Photograph

Borislav Pešić Blagoja

"I received all the details I know about the disappearance of my parents unofficially, from former neighbors in Uroševac, Bore Vukmirovića Street, number 4. According to the neighbors, my mother Darinka, 78, and my father Milan, 85, were taken out of the house at around 11 o'clock in the evening and taken away in a KFOR armored vehicle, in an unknown direction. I don't even know when exactly that happened, somewhere between June and October 1999. Since then, every trace of them has been lost and I have no information, except that they have disappeared and are gone. KFOR has no information about their vehicle being on that street that evening.

They were old people, who helped take care of and distribute food throughout the war, guarding the property of our Albanian neighbors who fled their homes at the time. That is why I am surprised that they were kidnapped.

I just want, in accordance with our Orthodox customs, to find the remains, bury them and at least light a candle for my family members."

Milosav Stojković

"Të gjitha detajet që di për zhdukjen e prindërve të mi i kam marrë në mënyrë jo zyrtare, nga ish-fqinjët në Ferizaj, rruga Bora Vukmiroviça, numër 4. Nëna ime Darinka, 78 vjeç dhe babai Millan, 85 vjeç, sipas fqinjëve rreth orës 11 të mbrëmjes janë nxjerrë nga shtëpia dhe janë marrë nga një automjet i blinduar i KFOR-it në drejtim të panjohur. Unë as nuk e di se kur ka ndodhur saktësisht kjo, diku në periudhën nga qershori deri në tetor të vitit 1999. Që atëherë ka humbur çdo gjurmë e tyre dhe nuk kam asnjë informacion, veç asaj se janë zhdukur dhe nuk janë më. KFOR-i nuk ka informacion se vetura e tyre ka qenë në atë rrugë atë mbrëmje.

Këta janë të moshuarit, të cilët gjatë gjithë luftës ndihmuan në kujdesin dhe shpërndarjen e ushqimeve, ruanin pronat e fqinjëve tanë shqiptarë të cilët në atë kohë ikën nga shtëpitë e tyre. Ndaj edhe jam i habitur që u rrëmbyen.

Dua vetëm, në përputhje me zakonet tona ortodokse, të gjej eshtrat, t'i varros dhe të paktën të ndez një qiri për ndertarët e familjes sime."

Milosav Stojković

„Сите детали кои го знам за исчезнувањето на моите родители, ги добив неформално, од поранешните комшии во Урошевац, ул. „Боро Вукмировиќ“ број 4. Мојата мајка Даринка, на 78 години и татко Милан на 85 години, според приказните од комшиите, во 11 часот навечер, биле изнесени од куќата и однесени во непознат правец во оклопно возило од КФОР. Не знам и кога точно се случило тоа, некаде во периодот од јуни до октомври 1999 година. Оттогаш, им се губи секаква трага и немам никакви податоци, освен дека се исчезнати и ги нема. КФОР нема податок дека нивно возило, таа вечер било на таа улица.

Тоа се стари луѓе, кои за време на војната постојано помагаа во обезбедување и делење на храна, го чуваа имотот на нашите комшии Албанци кои во тоа време избегаа од своите куќи. Затоа сум изненаден што се киднапирани.

Јас само сакам, според нашите православни обичаи, да им ги најдам посмртните останки, да ги погребам и барем да запалам свеќа за членовите од моето семејство"

Милосав Стојковиќ

"Sve detalje koje znam o nestanku svojih roditelja dobio sam nezvanično, od bivših komšija u Uroševcu, ulica Bore Vukmirovića, broj 4. Moja majka Darinka, od 78 godina, i otac Milan od 85 godina, su, po priči komšija, oko 11 sati uveče, izvedeni iz kuće i odvedeni oklopnim vozilom KFOR-a u nepoznatom pravcu. Ne znam ni kada se tačno to desilo, negde u periodu od juna do oktobra 99. godine. Od tada im se gubi svaki trag i nikakvih podataka nemam, sem da su nestali i da ih nema. KFOR nema podatke da je njihovo vozilo to veče bilo u toj ulici.

To su stari ljudi, koji su čitavo vreme rata pomagali u zbrinjavanju i podeli hrane, čuvali imovinu naših komšija Albanaca koji su u to vreme izbegli iz svojih kuća. Zato sam iznenađen da su kidnapovani.

Ja samo želim, u skladu sa našim pravoslavnim običajima, da nađem posmrtnite ostatke, da ih sahranim i makar zapalim sveću za članove svoje porodice."

Milosav Stojković

27. Unnamed Photograph

Atdhe Mulla

Over the years, Gijla Haziri became one of the most prominent voices of families of disappeared persons rights, demanding institutional actions to shed light on the fate of missing persons.

She works as a secretary at "Parent's Voice" organization based in Mitrovica, which was established by Bajram Qerkini, another activist, whose son has been missing since 1999. She works on a daily basis with families of those who disappeared in the region of Mitrovica.

She and Bajram became an important bridge between families who are still searching for their relatives and different institutions, providing new firsthand information on the whereabouts of the missing persons.

Gijla's fight is also a personal one. Her husband went missing during the Kosovo war.

Përgjatë viteve, Gijla Haziri u bë një nga personat më të zëshëm që avokon për të drejtat e familjarëve të përsoneve të zhdukur, duke kërkuar veprime institucionale për zgjidhjen e fatit të personave të pagjetur.

Ajo punon si sekretare në organizatën "Zëri i prindërve" në Mitrovicë, ë cila është themeluar nga Bajram Qerkini, një aktivist tjetër, djali i të cilit është zhdukur që nga viti 1999. Ajo punon çdo ditë me familjarët e të zhdukurve në rajonin e Mitrovicës.

Ajo dhe z. Qerkini u bënë një urë e rëndësishme ndërmjet familjeve që ende janë në kërkim të të afërmëve të tyre dhe institucioneve të ndryshme, duke iu ofruar informacione të reja për vendndodhjen e personave të zhdukur.

Lufta e Gjylës është gjithashtu një luftë personale. Burri i saj u zhduk gjatë luftës në Kosovë.

Низ годините Ѓиља Хазири стана една од најприсутните и најгласните претставнички за правата на семејствата на исчезнатите лица, барајќи институционална разврска и расветлување на сите случаи со исчезнати лица.

Таа работи како секретарка во организацијата „Гласот на родителите“ (Parent's Voice) од Митровица, која е формирана од Бајрам Керкини, активист, чијшто што син е исчезнат од 1999 година. Хазири секојдневно работи и е поддршка на семејствата на исчезнатите во регионот на Митровица.

Таа и Бајрам креираат важен мост меѓу семејствата што сè уште ги бараат своите роднини, и различните институции, обезбедувајќи информации од прва рака за тоа каде се наоѓаат исчезнатите лица.

Борбата на Ѓиља е и лична. Нејзиниот сопруг исчезнал за време на војната во Косово.

Tokom godina, Đila Haziri je postala jedan od najistaknutijih glasova za prava porodica nestalih osoba, zahtevajući institucionalne akcije za rasvetljavanje sudbine nestalih osoba.

Radi kao sekretarica u organizaciji „Glas roditelja“ sa sedištem u Mitrovici, koju je osnovao Bajram Kerkini, drugi aktivista, čiji je sin nestao od 1999. godine. Svakodnevno radi sa porodicama nestalih u regionu Mitrovice.

Ona i Bajram su postali važan most između porodica koje još tragaju za svojim rođacima i različitim institucija, pružajući nove informacije iz prve ruke o tome gde se nestala lica nalaze.

Đilina borba je takode lična. Njen muž je nestao tokom rata na Kosovu.

28. Charshi Mosque (Charshi dzamija) in Prilep – 04.04.2022

Nake Batev

The Mosque was built in 1475. The monument is located at the Old Bazar of Prilep, next to the Town's Clock Tower. The Mosque has the status of a cultural monument. The Mosque was burned down during the war in 2001, and to this day it is still in ruins.

This event happened on 8th of August 2001, after an ambush at Karpalak when 10 Army members were killed, all of them from Prilep. Beside the burning down of the Mosque, many other violent acts happened too, caused by local hooligans. Local shops were burned down at the Old Bazar, and a number of houses across the city were set on fire, houses the owners of which were assumed to be ethnic Albanians.

The consequences of the violent riots are the reason for delaying the reconstruction of this object. Even though there are many initiatives for the reconstruction of the Charshi Mosque by citizens, cultural workers as well as by the Islamic Community from Prilep, after 21 years there is still no result. Even after two decades, the object has no signs whatsoever. The Mosque reconstruction will be an important step in the reconciliation process, and a local commitment for coexistence.

Xhamia është ndërtuar në vitin 1475. Ky monument ndodhet në Çarshinë e Vjetër pranë Sahat Kullës së qytetit. Kjo xhami ka statusin e monumentit kulturor. Xhamia u dogj gjatë luftës së vitit 2001 dhe vazhdon të qëndroj në rrënoja edhe më sot.

Kjo ngjarje ka ndodhur më 8 gusht të vitit 2001, pas një prite në Karpallak ku u vranë 10 pjesëtarë të ushtrisë, të gjithë nga Prilepi. Përveç djegies së xhamisë kanë ndodhur edhe shumë ngjarje të tjera të dhunshme, të shkaktuara kryesisht nga huliganët vendas: në Çarshinë e Vjetër u dogjën duqane, dhe nëpër qytet shtëpi, pronarët e të cilëve supozohej se ishin shqiptarë.

Pasojat e këtyre ngjarjeve të dhunshme janë arsyeja kryesore e zvarritjes së procesit të rindërtimit të këtij objekti. Edhe pse ka pasur shumë iniciativa për rindërtimin e Xhamisë së Çarshisë nga qytetarët, komuniteti kulturor si dhe nga komuniteti musliman në Prilep, ende pas 21 vitesh, nuk ka ndonjë rezultat. Edhe pas dy dekadash objekti nuk ka asnjë shenjë informuese të vendosur. Rindërtimi i xhamisë do të jetë një hap i rëndësishëm në procesin e pajtimit dhe krijimit të një përkushtimi të vendasve për bashkëjetesë.

Џамијата е изградена во 1475 г. Објектот е во Старата прилепска чаршија до Саат кулата. Оваа ѓамија е споменик на културата. Џамијата беше опожарена за време на војната во 2001 г., и до денес е оставена во руинирана состојба.

На 8 август 2001 г., по заседата кај Карпалак во која загинаа 10 припадници на армијата, сите од Прилеп, покрај опожарувањето на ѓамијата, беа направени бројни насилни акции од страна на локални хулигани: беа запалени дуќани во Старата прилепска чаршија и куќи во градот чии сопственици се претпоставувало дека се етнички Албанци.

Последиците од насилните немири сè уште се причина за одолговлекување на реконструкцијата на овој објект. И покрај бројни иницијативи на граѓани, културни работници како и на муслиманската заедница од Прилеп за обнова на Чарши ѓамијата, и по 21 година сè уште нема резултат. И по две декади, на објектот нема никаква ознака. Обновата на ѓамијата ќе биде важен чекор во процесот на помирување и локална заложба за соживот.

Džamija je podignuta 1475. godine. Spomenik se nalazi na Staroj čaršiji pored Gradske kule sa satom. Džamija ima status spomenika kulture i kulturnog nasleđa. Spaljena je tokom rata 2001. godine i do danas je u ruševinama.

Ovaj događaj se desio 8. avgusta 2001. godine, nakon zasede na Karpalaku kada je ubijeno 10 pripadnika Armije, svi iz Prilepa. Pored paljenja džamije, desili su se i brojni drugi nasilni događaji, uglavnom izazvani lokalnim huliganima.

Lokalne radnje na Staroj čaršiji su spaljene, a oštećeno je više kuća za čije se vlasnike pretpostavlja da su etnički Albanci. Posledice nasilnih događaja razlog su odlaganja rekonstrukcije ovog objekta. Iako postoji mnogo inicijativa za obnovu Čarši džamije, pokrenutih od strane građana, kulturnih radnika, ali i Islamske zajednice iz Prilepa, nakon 21 godine i dalje nema rezultata. Ni posle dve decenije objekat nema oznake. Rekonstrukcija džamije će biti važan korak u procesu pomirenja i lokalno opredeljenje za suživot.

29. Unnamed Photograph

Atdhe Mulla

Hasan Shkreli and his two children Bukurie (16) and Rrahim (19) had already been forcefully expelled from their own apartment and had lived for a few weeks in his brother's home during the spring of 1999. On May 22, the order suddenly came to evacuate that place too.

Hasan grabbed both of his children by their hands, one on each side, and walked alongside thousands of others on the main road leading to the graveyard. When he got to Kahrimon Pasoma's house, Hasan found many youths and other familiar faces against the wall.

He grabbed his children's hands even more firmly and attempted to move forward, but the Serbian forces stopped them. They took his children from his hands and took them inside. They beat him and he was taken to the cemetery at gunpoint. He would never see his children again.

His daughter Bukurie's body has yet to be found.

Hasan Shkreli dhe dy fëmijët e tij Bukuria (16) dhe Rrahimi (19), veçse ishin dëbuar me forcë nga banesa e tyre dhe kishin jetuar për disa javë në shtëpinë e vëllaut të tij, përgjatë pranverës së vitit 1999. Me 22 maj, papritur u dha urdhëri për t'u larguar edhe nga ai vend.

Hasani mori fëmijët e tij për duarsh, një në secilin krah, dhe ecën së bashku me mijëra të tjerë në rrugën kryesore që të çonte tek varrezat. Kur arriti tek shtëpia e Kahrimon Pasomës, Hasani pa shumë të rinjë dhe njerëz tjerë që i njihje të mbështetur me fytyra për muri.

Ai shtrëngoi duart e fëmijëve të tij edhe më tepër dhe tentoi të vazhdonte para, por forcat serbe i ndaluan. Ata ia morën fëmijët nga duart dhe i futën brenda. Forcat serbe e rrahën dhe e dërguan atë tek varrezat nën kërcënimin e armës. Ai nuk do i shihje më kurrë fëmijët e tij.

Trupi i vajzës së tij ende nuk është gjetur.

Хасан Шкрели и неговите две деца Букурие (16) и Рахим (19) насилно беа исфрлени од нивниот дом и живеја неколку недели во домот на неговиот брат, пролетта 1999 година. На 22 мај, пристигнала наредба за итна евакуација и од тоа место.

Хасан ги грабнал своите деца за рака и со илјадници други пешачел по главниот пат кон гробиштата. Кога пристигнале кај куќата на Кахримон Пасома, Хасан видел многу млади и познати лица свртени кон ѕидот.

Ги стегнал децата за раце уште посилено и се упатил по улицата, но српските сили го пресретнале. Му ги одзеле децата од неговите раце и ги спровеле во куќата. Бил претепан и однесен на гробиштата за стрелање. Од тој момент веќе никогаш не ги видел своите деца.

Телото на неговата ќерка Букурие сè уште не е пронајдено.

Hasan Škreli i njegovo dvoje dece Bukurie (16) i Rahim (19) su već bili nasilno proterani iz svog stana, i živeli su nekoliko nedelja u kući njegovog brata tokom proleća 1999. 22. maja iznenada je stigla naredba da se i to mesto napusti.

Hasan je zgrabio oboje dece za ruke, po jedno sa svake strane, i krenuo zajedno sa hiljadama drugih glavnim putem koji vodi ka groblju. Kada je stigao do kuće Kahrimona Pasome, Hasan je zatekao mnoge mlade i druga poznata lica kako stoje uza zid.

Još čvršće je uhvatio svoju decu za ruke i pokušao da krene napred, ali su ih srpske snage zaustavile. Uzeli su mu decu iz ruku i uneli ih unutra. Tukli su ga i pod nišanom je odveden na groblje. Nikada više neće videti svoju decu.

Telo njegove ćerke Bukurie tek treba da bude pronađeno.

30. Hotel "Kristal" – Kumanovo – 29.03.2022

Arbnora Memeti

The photography is taken at the Hotel "Kristal", one of the Collective Centers in Kumanovo, where Internally Displaced People were placed, as a consequence of the war in 2001. This hotel today is left in ruins, and it is at the very center of Kumanovo, across the Town Square "Nova Jugoslavija" (New Yugoslavia).

On the photo, one can see the interior of the hotel with a view of the old "Craftsmen House" on the Town Square.

The displacement in 2001, began at the end of February in the villages of the northern parts of Macedonia, along the line of the border with Kosovo, and they intensified mid-March with the spread of the military actions towards Tetovo and later on towards Kumanovo. By the middle of June, Collective Centers were set up in 8 locations (6 in Skopje and 2 in Kumanovo). The two Collective Centers in Kumanovo were the Hotel "Kristal" and the Motel "Ku-Ba".

According to the Red Cross, from August 2001, there were 70.728 registered Internally Displaced People out of which, 66.871 were placed with families and 3.857 were placed in Collective Centers. (Source: "Fireplace", edition by Peace Action, 2011)

Kjo fotografi është bërë në Hotelin "Kristal", një nga qendrat kolektive në Kumanovë, ku qëndronin personat e zhvendosur brenda vendit, si pasojë e luftës së vitit 2001. Ky hotel, nga i cili kanë mbetur vetëm rrënoja ndodhet në qendër të qytetit të Kumanovës, përball sheshit "Nova Jugosllavija" (Jugosllavia e Re).

Në fotografi mund të shihet ambienti i brendshëm i hotelit me pamje nga objekti i vjetër që quhet "Shtëpia e Zejtarëve" në sheshin e qytetit.

Zhvendosja e vitit 2001, filloi në fund të shkurtit në fshatrat e pjesës veriore të Maqedonisë, përgjatë vijës kufitare me Kosovën duke u intensifikuar nga mesi i marsit me përhapjen e aksioneve ushtarake drejt Tetovës e më vonë edhe drejt Kumanovës. Nga mesi i qershorit, qendrat kolektive u ngritën në 8 lokacione (6 në Shkup dhe 2 në Kumanovë). Dy qendrat kolektive në Kumanovë ishin Hoteli "Kristal" dhe Hoteli "Ku-Ba".

Sipas Kryqit të Kuq, nga gushti i vitit 2001 janë regjistruar 70.728 persona të zhvendosur brenda vendit, prej të cilëve 66.871 janë vendosur tek familjarët e tyre, ndërsa 3.857 tjerë në qendra kolektive. (Burimi: "Vatra", botim nga Aksioni Paqësor, 2011).

На фотографијата се гледа Мотел „Кристал“, еден од колективните центри во Куманово каде што беа сместени внатрешно раселени лица, како последица од војната во 2001 г. Овој хотел, денес е оставен во руинирана состојба, а се наоѓа во самиот центар на Куманово, наспроти плоштадот „Нова Југославија“.

На фотографијата се гледа внатрешноста од хотелот со поглед кон стариот Занаецкиски дом на самиот плоштад.

Раселувањето во 2001., започна на крајот во февруари 2001 г. во селата од северот на Македонија, во појасот по должина на границата со Косово и се интензивира кон средината на март 2001 г. со ширењето на воените дејства кон Тетово и подоцна и кон Куманово. Од средината на јули 2001 г., беа воспоставени колективни центри на 8 локации (6 во Скопје и 2 во Куманово). Двата колективни центри во Куманово се хотел „Кристал“ и мотел „Ку-Ба“.

Според Црвениот крст, од август 2001 г., регистрирани се 70 728 внатрешно раселени лица од кои 66 871 биле сместени во семејства и 3 857 во колективни центри. (Извор „Огништа“, издание на Мирвна акција, 2011 г.).

Fotografija je snimljena u hotelu „Kristal“, jednom od kolektivnih centara u Kumanovu, gde su tokom rata 2001. godine bila smeštena interno raseljena lica. Ovaj hotel danas je u ruševinama, a nalazi se u samom centru Kumanova, preko gradskog trga "Nova Jugoslavija" (Nova Jugoslavija).

Na fotografiji se vidi unutrašnjost hotela sa pogledom na staru „Kuću zanatlija“ na Gradskom trgu.

Raseljavanje 2001. godine počelo je krajem februara u selima u severnim delovima Makedonije, duž granice sa Kosovom, pojačano je sredinom marta, širenjem vojnih dejstava ka Tetovu i kasnije ka Kumanovu. Do sredine juna formirani su Kolektivni centri na osam lokacija (šest u Skoplju i dva u Kumanovu). Dva kolektivna centra u Kumanovu su motel „Kristal“ i motel „Ku-Ba“.

Prema podacima Crvenog krsta, od avgusta 2001. godine bilo je registrovano 70.728 interno raseljenih lica, od kojih je 66.871 smešteno u porodice i 3.857 u kolektivne centre. (Izvor: „Kamin“, izdanje Peace Action, 2011)

31. Unnamed Photograph

Borislav Pešić Blagoja

“My parents Momčilo, a Russian language teacher and principal of the “Braća Ribar” High School, and Sretenka Pumpalović, a housewife, were forcibly taken from their family home in Istok, at the end of June 1999. They were honorable, exemplary and respectable citizens, respected by all the inhabitants of the small town of Istok and they did not resent anyone. According to the information we received from our neighbors, as well as the members of KFOR and UNMIK, they lost their lives tragically and brutally.

Remains of my dad’s body and his clothes have been found, where the photos show that he was brutally tortured, as well as the attempt to destroy and burn his body. In November 2003, DNA analysis confirmed my dad’s identity, while my mother is still on the missing persons list. There are gruesome photos taken at the crime scene, but it is not known where her bones are.”

Nataša Šćepanović, in Belgrade, 19.05.2022.

“Prindërit e mi Momçilo, një mësues i gjuhës ruse dhe drejtor i shkollës së mesme “Braća Ribar”, dhe Sretenka Pumpalović, një armvise, u morën me forcë nga shtëpia e tyre në Istog në fund të qershorit të vitit 1999. Ata ishin qytetarë të nderuar, shembullorë, të respektuar nga të gjithë banorët e qytetit të Istogut dhe nuk kishin mëri me askënd. Sipas informacioneve që kemi marrë nga fqinjët tanë, si dhe pjesëtarët e KFOR-it dhe UNMIK-ut, ata kanë humbur jetën tragjikisht dhe brutalisht.

Babait i janë gjetur mbetje të trupit dhe rroba, ku nga pamjet shihet se është torturuar brutalisht, si dhe tentativë për ta shkatërruar dhe djegur trupin. Në nëntor të vitit 2003, analiza e ADN-së përcaktoi identitetin e babait tim, kurse nëna ime është ende në listën e personave të zhdukur. Janë foto të tmerrshme të bëra në vendin e krimit, por nuk dihet se ku janë eshtrat e saj”.

Natasha Shqepanoviç, në Beograd më 19 maj 2022.

„Моите родители Момчило, професор по Руски јазик и директор во гимназијата „Браќа Рибар“ и Сретенка Пумпаловиќ, домаќинка, присилно беа одведени од нивната куќа во Исток, на крајот од јуни 1999 г. Беа чесни, примерни, угледни и почитувани граѓани од страна на жителите на гратчето Исток и со никого се немаа замерено. Според информациите кои ги добивме од нашите комшии, како и од страна на припадниците на КФОР и УМНИК, своите животи ги загубиле трагично и сурово.

Од татко ми, пронајдени се остатоци од телото и гардероба, каде на фотографији се гледа дека е сверски мачен, како и обид телото да биде уништено и запалено. Во ноември 2003, по пат на ДНК анализа, потврден е идентитетот на мојот татко, додека мајка ми, сè уште е на листата на исчезнати лица. Постојат фотографии кои се направени на местото на злосторот, но не се знае каде се нејзините коски”.

Наташа Шћепановиќ, во Белград 19.5.2022 г.

“Moji roditelji Momčilo, profesor ruskog jezika i direktor gimnazije “Braća Ribar” i Sretenka Pumpalović, domaćica, prisilno su odvedeni iz svoje porodične kuće u Istoku, krajem juna 1999. godine. Bili su časni, primerni, ugledni i poštovani građani od strane svih žitelja gradića Istoka i nikome se nisu zamerili. Prema informacijama koje smo dobili od naših komšija, kao i pripadnika KFOR-a i UNMIK-a, tragično su i surovo izgubili svoje živote.

Od tate su pronađeni ostaci tela i garderobe, gde se na fotografijama vidi da je zverski mučen, kao i pokušaj uništavanja i spaljivanja tela. Novembra 2003. godine, analizom DNK utvrđen je identitet moga tate, a moja majka i dalje je na listi nestalih lica. Postoje jezive fotografije koje su urađene na mestu zločina, ali se ne zna gde su njene kosti.”

Nataša Šćepanović, u Beogradu 19.05.2022.

32. Unnamed Photograph

Atdhe Mulla

Musli Melenica looks towards Kahrimon Pasoma house, just 200 meters away from his house and on the road called May 22 Street, as a testament to the events that would change their lives forever.

Musli and Fatime Melenica had five children that grew up in that same house where the couple still live to this day. In the morning of May 22, while their town of Vushtrri was besieged by the Serbian forces, Melenica family were ordered to join the row of people being directed to the city's graveyard where thousands were being held, surrounded by soldiers. With them were Musli's three brothers with their own families.

Paramilitaries arbitrarily separated certain people from the crowd and took them to Kahrimon Pasoma's house just 200 meters down the road from the Melenica house. Serbian forces took their other son, 22-year-old Shefki, as well as Musli's three brothers and his brother's son.

Musli stayed at the city cemetery for more than 10 hours, surrounded by Serbian forces, hoping to get his son back. The remains of his son and 67 other people killed in Kahrimon Pasoma's house were found in a mass grave in Batajnica, Serbia.

Musli Melenica shikon drejt shtëpisë së Kahrimon Pasomës, vetëm 200 metra larg shtëpisë së tij, në rrugën e emëruar "Rruga 22 Maji", si një testament i ngjarjeve që do t'i ndryshonin përgjithmonë jetët e tyre.

Musli dhe Fatime Melenica kishin pesë fëmijë, të cilët u rritën në po të njëjtën shtëpi ku ata ende jetojnë. Në mëngjesin e 22 majit, përderisa qyteti i Vushtrrisë ishte nën rrethim nga forcat serbe, familja Melenica u urdhërua t'i bashkangjitej kolonës së njerëzve të cilët po drejtoheshin për në varrezat e qytetit ku po mbaheshin mijëra njerëz, të rrethuar nga ushtarët. Me ta ishin tre vëllezërit e tij së bashku me familjet e tyre.

Paramilitarët në mënyrë arbitare ndanë disa persona nga turma dhe i dërguan ata në shtëpinë e Kahrimon Pasomës vetëm 200 metra poshtë rrugës nga shtëpia e familjes Melenica. Forcat serbe ua morën djalin tjetër të tyre, Shefkiun 22 vjeçar si dhe tre vëllezërit e Musliut dhe djalin e vëllaut të tij.

Musliu qëndroi në varrezat e qytetit për më shumë se 10 orë, i rrethuar nga forcat serbe, duke shpresuar të merrte të birin e tij. Mbetjet e të birit të tij dhe 67 personave të tjerë të vrarë në shtëpinë e Kahrimon Pasomës u gjetën në një varrezë masive në Batajnicë, Serbi.

Мусли Меленица гледа кон куќата на Кахримон Пасома, на 200 метри оддалеченост од неговата куќа на улицата „22 Мај“, како доказ за случувањата што ги променија нивните животи за секогаш.

Мусли и Фатиме Меленица имаа пет деца кои растеа во истата куќа каде што овој пар живее и денес. Утрото на 22 мај, додека нивниот град Вуштри беше опколен од српските сили, на семејството Меленица му беше наредено да се придружи кон групата луѓе упатени кон градските гробишта, местото каде илјадници од нив беа држени и опколени со војници. Со нив биле и неговите тројца браќа со нивните семејства.

Паравоените сили самоволно одвоиле одредени луѓе од толпата и ги одвеле во куќата на Кахримон Пасома на само 200 метри од куќата на Меленица. Српските сили го зеле и нивниот друг син, 22 годишниот Шефки, како и тројцата браќа на Мусли и синот на неговиот брат.

Мусли останал на градските гробишта повеќе од 10 часа, опкружен со српските сили, надевајќи се дека ќе го врати својот син. Посмртните останки на неговиот син и на 67 други лица убиени во куќата на Кахримон Пасома беа пронајдени во масовна гробница во Батајница, Србија.

Musli Melenica gleda prema kući Kahrimona Pasome, udaljenoj samo 200 metara od njegove kuće, na putu koji se zove Ulica 22. maja, kao svedočanstvo o događajima koji će im zauvek promeniti živote.

Musli i Fatime Melenica imali su petoro dece koja su odrasla u istoj kući u kojoj par i danas živi. Ujutro 22. maja, dok je njihov grad Vučitrn bio opkoljen od strane srpskih snaga, porodici Melenica je naređeno da se pridruži nizu ljudi koji su upućivani na gradsko groblje, gde su držane hiljade ljudi, okružene vojnicima. Sa njima su bila i Muslijevih tri brata sa svojim porodicama.

Paravojne formacije su proizvoljno izdvojile određene ljude iz gomile, i odveli ih u kuću Kahrimona Pasome, samo 200 metara niz put od kuće Melenica. Srpske snage su odvele njihovog drugog sina, 22-godišnjeg Šefkija, kao i trojicu Muslijevih braće i sina njegovog brata.

Musli je ostao na gradskom groblju više od 10 sati, okružen srpskim snagama, u nadi da će mu se sin vratiti. Posmrtni ostaci njegovog sina i još 67 osoba ubijenih u kući Kahrimona Pasome pronađeni su u masovnoj grobnici u Batajnici u Srbiji.

33. Unnamed Photograph

Borislav Pešić Blagoja

In the association led by Nataša Šćepanović, every story is difficult and every victim important. One of the crimes they commemorate every year was committed near Dečani.

Without a court epilogue and fair punishments for the perpetrators, in April 2022, it was twenty-four years since the first mass crime and the kidnapping of seven Serb civilians from the villages of Gornji Ratiš and Dašinovac near Dečani.

Their families remember Vukosava Marković (62), Darinka Kovač (67), Milica Radunović (61), Milka Vlahović (66), Milovan Vlahović (64), Miloš Radunović (61) and Slobodan Radošević (56) with imperishable pain and sadness.

Every year, the Association of Families of Kosmet Victims marks the anniversary of this crime, tries to tear them from oblivion, but also warns and reminds of the madness from the end of the 1990s, which ruined many families.

Në shoqatën e drejtuar nga Natasha Shqepanović, çdo histori është e vështirë dhe çdo sakrificë është e rëndësishme. Një nga krimet që shënojnë çdo vit është krimi i kryer në afërsi të Deçanit.

Pa epilog gjyqësor dhe dënime të drejta për kriminelët, në prill të vitit 2022 u bënë njëzet e katër vjet nga krimi i parë masiv dhe rrëmbimi i shtatë civilëve serbë nga fshatrat Gornji Ratiš dhe Dashinovac afër Deçanit.

Familjet e tyre me dhimbje të paharrueshme kujtojnë Vukosava Marković (62), Darinka Kovač (67), Milica Radunović (61), Milke Vlahović (66), Milovan Vlahović (64), Milosh Radunović (61) dhe Slobodan Radosheviq (56).

Shoqata e familjeve të viktimave të Kosovës çdo vit shënon përvjetorin e këtij krimi, ku përpiqet ta shkëpusë atë nga harresja, por edhe paralajmëron dhe kujton çmendurinë e fundit të viteve 1990, që futi mijëra familje në zi.

Во здружението кое го води Наташа Шћепановиќ, секоја приказна е тешка и секоја жртва е важна. Едно од злосторствата кои се одбележуваат секоја година, извршено е блиску до Дечан.

Без судски епилог и праведни казни за злосторствата, во април 2022, се навршуваат дваесет и четири години од првото масовно злосторство и киднапирање на седум српски цивили од селата Горно Ратиш и Дешиновец, кај Дечани.

Нивните семејства, со неизмерна болка и тага се сеќаваат на Вукосава Марковиќ (62 г.), Даринка Ковач (67 г.), Милица Радуловиќ (61 г.), Милка Влаховиќ (66 г.), Милован Влаховиќ (64 г.), Милош Радуновиќ (61 г.) и Слободан Радошевиќ (56 г.).

Здружението на семејствата на косметските страдалници секоја година ја одбележува годишнината на ова злосторство, се обидува да ги отргне од заборава, но и опоменува и потсетува за безумието од крајот на деведесеттите години, кое зави во црно, илјадници семејства.

U udruženju koje vodi Nataša Šćepanović, svaka priča je teška i svaka žrtva važna. Jedan od zločina koje obeležavaju svake godine, izvršen je blizu Dečana.

Bez sudskog epiloga i pravednih kazni za zločince, u aprilu 2022, navršilo se dvadesetčetiri godine od prvog masovnog zločina i kidnapovanja sedmoro srpskih civila iz sela Gornji Ratiš i Dašinovac kod Dečana.

Njihove porodice se sa neprolaznim bolom i tugom sećaju Vukosave Marković (62), Darinke Kovač (67), Milice Radunović (61), Milke Vlahović (66), Milovana Vlahovića (64), Miloša Radunovića (61) i Slobodana Radoševića (56).

Udruženje porodica kosmetских stradalnika svake godine obeležava godišnjicu ovog zločina, nastoji da ih otrgne od zaborava, ali i opominje i podseća na bezumlje s kraja devedesetih godina, koje je hiljade porodica zavilo u crno.

34. Unnamed Photograph

Atdhe Mulla

Until his final days of life, Xhafer Veliu and his wife Kumrie regularly visited the grave of Shiqiri, their 13-year-old son.

In the early morning of 30th April, Xhafer and Shiqiri, for the last time left together their house in Polac, a village in Drenica, a hilly region in central Kosovo that saw some of the worst atrocities during the war. Amidst a Drenica offensive that saw thousands of Serbian forces surrounding the region's villages, Xhafer and Shiqiri like many men and young boys sought safety to the nearest mountain.

In the nearby village of Qirez the Serbian military and paramilitary forces rounded up around 200 men and boys, including Xhafer and his son.

At the Qirez mosque, the ruins of which exist to this day, despite the fact that it was bombarded by the Serbian army, men were separated from the children and sent with trucks in unknown directions.

Shiqiri's body was found in 2005, in a mass grave at the place called 'Shavarina,' in Drenica's Çikatove e Vjetër.

Deri në ditët e fundit të jetës së tij, Xhafer Veliu dhe bashkëshortja e tij Kumrija vizituan rregullisht varrin e Shiqirit, djalit të tyre 13-vjeçar.

Në mëngjesin e hershëm të 30 prillit, Xhaferi dhe Shiqiri, për herën e fundit e lanë së bashku shtëpinë e tyre në Polac, një fshat në Drenicë, një rajon ky kodrinor në Kosovën qendrore që përjetoi disa nga mizoritë më të rënda gjatë luftës. Në mes të një ofensive të Drenicës ku mijëra forca serbe kishin rrethuar fshatrat e rajonit, Xhaferi dhe Shiqiri si shumë burra dhe djem të rinj tjerë kërkuan strehim në malin më të afërt.

Në Qirez, fshatin fqinj, forcat ushtarake dhe paramilitare serbe mblodhën rreth 200 burra dhe djem, duke përfshirë Xhaferin dhe djalin e tij.

Në xhaminë e Qirezit, rrënojat e së cilës ekzistojnë edhe sot e kësaj dite, përkundër se ajo ishte bombarduar nga ushtria serbe, burrat u ndanë nga fëmijët dhe u dërguan me kamione në drejtime të panjohura.

Trupi i Shiqirit u gjet në vitin 2005, në një varrezë masive në vendin e quajtur "Shavarina", në fshatin Çikatovë e Vjetër të Drenicës.

Сè до последните денови од нивниот живот, Џафер Велиу и Кумрие редовно го посетувале гробот на нивниот 13 годишен син Шиќир.

Рано изутрина на 30 април, Џафер и неговиот син за последен пат заедно ја напуштиле својата куќа во село Полац, близу Дреница, ридски предел во централно Косово. Во овој регион се забележани едни од најстрашните воени злосторства. Среди офанзивата во Дреница во која илјадници српски сили ги опколиле селата, Џафер и Шаќир како и многу други мажи и момчиња побарале безбедност во најблиската планина.

Во најблиското село Ќирез српските воени и паравоени сили собрале околу 200 мажи и момчиња, меѓу кои и Џафер и неговиот син.

Кај Џамијата Ќирез, чии урнатини постојат и денес, и покрај тоа што била бомбардирана, мажите биле одделени од децата и испратени со камиони во непознати правци.

Телото на Шаќир е пронајдено кај местото викано „Шаварина“ кај дреничкото село Старо Чикатове Џикатовë e Vjetër.

Do poslednjih dana života, Džafer Veliu i njegova supruga Kumrie redovno su posećivali grob Šićirija, svog 13-godišnjeg sina.

U rano jutro 30. aprila, Džafer i Šićiri su poslednji put zajedno napustili svoju kuću u Polaču, selu u Drenici, brdovitom regionu u centralnom Kosovu koji je doživeo neke od najgorih zločina tokom rata. Usred ofanzive na Drenicu, u kojoj su hiljade srpskih snaga opkolile sela u regionu, Džafer i Šićiri su poput mnogih muškaraca i mladića potražili sigurnost u najbližoj planini.

U obližnjem selu Ćirez, srpske vojnje i paravojne snage okupile su oko 200 muškaraca i dečaka, uključujući Džafera i njegovog sina.

U Ćirez džamiji, čije ruševine i danas postoje, uprkos tome što ju je bombardovala srpska vojska, muškarci su odvojeni od dece i kamionima poslani u nepoznatim pravcima.

Šićirijevo telo pronađeno je 2005. godine u masovnoj grobnici na mestu zvanom „Šavarina“, u Dreničkom Starom Ćikatovu.

Colophon

All Our Tears Photobook published by Civic Initiatives, ICTJ, Integra, New Social Initiative, PAX and Peace Action.
ISBN 9789492487612
NUR 653

Photographers: Borislav Pešić Blagoja, Arbnora Memeti, Nake Batev and Atdhe Mulla
Design and layout: Ondergrond Agency
Printing: MEDIA58

ACKNOWLEDGEMENTS

We would like to express our deepest gratitude to the members of associations of families of the missing and deceased from Serbia and Kosovo, as well as families of deceased civilians and IDPs from North Macedonia, whose stories are featured in this photo book. We are humbled and honored to have had the opportunity to document your experiences. Thank you for your trust, your generosity, and your inspiration.

Copyright © 2023 by SIVV project consortium.

All rights reserved. No part of this book may be reproduced, distributed, or transmitted in any form or by any means, including photocopying, recording, or other electronic or mechanical methods, without the prior written permission of the publisher, except in the case of brief quotations embodied in critical reviews and certain other noncommercial uses permitted by copyright law. For permission requests, please contact the publisher at info@paxforpeace.nl.

Kolofoni

Gjithë lotët tanë ky katalog me fotografi është publikuar nga Inicativat Qytetare, ICTJ, Integra, Iniciativa e Re Sociale, PAX dhe Aksioni Paqësor.
ISBN 9789492487612
NUR 653

Fotografët: Borislav Pešić Blagoja, Arbnora Memeti, Nake Batev dhe Atdhe Mulla
Dizajni dhe faqosja: Ondergrond Agency
Shtypi: MEDIA58

MIRËNJOHJE

Dëshirojmë të shprehim mirënjohjen tonë më të thellë për anëtarët e shoqatave të familjeve të të vdekurve dhe të zhdukurve nga Kosova, Serbia si dhe familjet e civilëve të vdekur dhe të zhvendosurve brenda vendit nga Maqedonia e Veriut, rrëfimet e të cilëve janë paraqitur në këtë publikim. Jemi mirënjohës dhe të nderuar që patëm mundësinë të dokumentojmë përvojat tuaja. Faleminderit për besimin, bujarinë dhe frymëzimin tuaj.

E drejtat e autorit © 2023 nga konsorciumi i projektit SIVV.

Të gjitha të drejtat e rezervuara. Asnjë pjesë e këtij publikimi nuk mund të riprodhohet, shpërndahet ose transmetohet në çfarëdo forme ose në çfarëdo mënyre, duke përfshirë fotokopjimin, regjistrimin ose metoda të tjera elektronike ose mekanike, pa lejen paraprake me shkrim të botuesit, me përjashtim të rasteve të citimeve të shkurtra të mishëruara në rishikimet kritike dhe disa përdorime të tjera jokomerciale të lejuara nga ligji për të drejtën e autorit. Për kërkesat për leje, ju lutemi kontaktoni botuesin në info@paxforpeace.nl

Импресум

Сите наши солзи книга со фотографии во издание на Граѓански иницијативи, ICTJ, Интегра, Нова социјална иницијатива, PAX и Мировна акција.
ISBN 9789492487612
NUR 653

Фотографи/Фотографи: Борислав Пешиќ Благоја, Арбнора Мемети, Наке Батеv и Аде Мула
Дизајн: Ondergrond Agency
Печати: MEDIA58

БЛАГОДАРНИЦА

Ја изразуваме нашата најдлабока благодарност за членовите и членките на семејствата од здруженијата на исчезнати и починати од Србија и Косово, како и на семејствата на загинатите цивили и внатрешно раселените лица од Северна Македонија, чии приказни се претставени во оваа книга. Силно сме благодарни, што ја имавме можноста да ги документираме вашите искуства. Ви благодариме на довербата, великодушноста и инспирацијата.

Авторски права © [2023] [Проектен консорциум SIVV].

Сите права се задржани. Ниту еден дел од оваа книга не смее да се репродуцира, дистрибуира или пренесува на било кој начин или преку било какви средства, вклучувајќи и фотокопирање, снимање и други електронски или механички методи, без претходна писмена дозвола од издавачот, освен во случаи на кратки цитати кои се содржина од критички рецензии и друга одредена некомерцијална употреба која е дозволена со закон за авторски права. За барања поврзани со добивање на дозвола, контактирајте го издавачот на: info@paxforpeace.nl

Kolofon

Sve Naše Suze knjiga fotografija u izdanju Građanskih inicijativa, ICTJ-a, Integre, Nove društvene inicijative, PAX-a i Mirovne akcije.
ISBN 9789492487612
NUR 653

Fotografi: Borislav Pešić Blagoja, Arbnora Memeti, Nake Batev i Atdhe Mulla
Dizajn i izgled: Ondergrond Agency
Štampa: MEDIA58

ZAHVALNICE

Najdublju zahvalnost želimo da izrazimo članovima udruženja porodica nestalih i umrlih iz Srbije i Kosova, kao i porodicama poginulih civila i interno raseljenih lica iz Severne Makedonije, čije su priče predstavljene u ovoj knjizi. Ponizni smo i počastvošvani što smo imali priliku da dokumentujemo vaša iskustva. Hvala vam na poverenju, velikodušnosti i inspiraciji.

Autorska prava © [2023] [SIVV projektni konzorcijum].

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige ne sme se reprodukovati, distribuirati ili prenositi u bilo kom obliku ili na bilo koji način, uključujući fotokopiranje, snimanje ili druge elektronske ili mehaničke metode, bez prethodne pismene dozvole izdavača, osim u slučaju kratkih citata sadržanih u kritičkim recenzijama i određenim drugim nekomercijalnim upotrebama koje dozvoljava zakon o autorskim pravima. Za zahteve za dozvolu kontaktirajte izdavača na info@paxforpeace.nl

All Our Tears
Gjithë Lotët Tanë
Сите Наши Солзи
Sve Naše Suze

The stories in this book represent several aspects of the wars in the former Yugoslavia – family photos of missing persons, sites of atrocities, mass graves, internally-displaced people and memorials, but also the lingering consequences of the conflict that are still felt today, showing all the tragedy and complexity of the war.

Funded by
the European Union